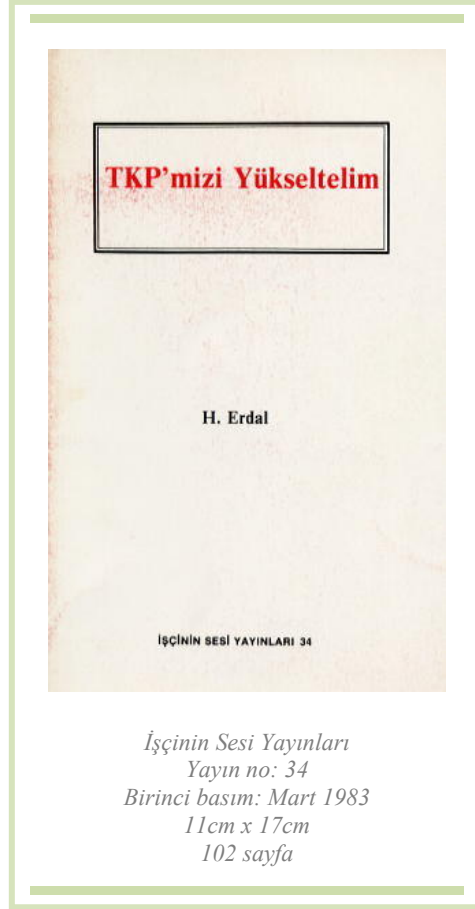

BÜTÜN ÜLKELERİN PROLETERLERİ BİRLEŞİN! KARKÊREN HEMÛ WELATAN YEKBIN!

TKP'MİZİ YÜKSELTELİM

H. Erdal

İÇİNDEKİLER

I. Giriş	3
II. Bir Likidasyon Zinciri	4
1973 Atılımı Öncesi Likidasyonun Sorumluları Kimlerdir?	4
Atılımı Nasıl Yaptık? (1973–1977)	6
1980 Sonrası Gelişmeler	11
Tutuklamalar ve Yanıtlanması Gerekli Sorular	12
1981 Plenumu ve Partizan Kılığının Bizans Darbesi	13
III. Değerlendirmeler	16
Tarihten Örnekler	16
Menşevik Partinin Kişiliği	17
Anti–Sovyet Kimdir?	18
Kongre Sorunu	19
Çağrı	20
Ek I – MK 1979 Plenumu	21
1. Uluslararası Durum	21
2. Memlekette Durum	21
3. Hükümetin Tutumu	22
4. TKP’nin Politikası	23
5. Sınıf Savaşları	23
6. 1 Mayıs	24
7. Parti İçi Bazı Gelişmeler	25
Ek II TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaşın 21 Eylül 1980 Günü <i>TKP’nin Sesi Radyosu</i> ’nun Sorularına Verdiği Yanıtlar	28
Ek III 12 Eylül’e Karşı PB’deki Oportünistlerin Platformu	32
Değerlendirmede Bazı Düzeltmeler	32
Ek IV Yeni Çağ	34
Bir Açıklama	34
Türkiye’de Sosyal–Ekonomik Süreçlerin İncelenmesinde Doğru Metodoloji	36

I GİRİŞ

Elinizdeki broşürü Türkiye Komünist Partisi'nin "resmi" kanadından ayrılarak, Leninci kanadına katılmış bir yöneticisi olarak yazıyorum.

Bu seçimi nasıl yaptım, buraya getiren olaylar nasıl gelişti, broşürde bunları anlatmaya çalışacağım. Ancak baştan şunu söylemek gerekiyor: Bu seçimi yapmam TKP içinde oportünizme karşı savaş vermenin tüm mantığının dayattığı bir olaydı. Kim ki TKP'de oportünizme karşı gerçek bir savaşım vermek istiyor, er ya da geç, eninde sonunda bu seçimle karşı karşıya gelecektir.

Bugün birlikte savaşmaya karar verdiğim yoldaşlarımla 1973'te Türkiye'de devrimi yapabilecek gerçek bir komünist partisi yaratma savaşında bir araya geldik. Onlar, 1979 yılında bu ülküyü ne pahasına olursa olsun baltalamak isteyenlere karşı açık başkaldırıya geçtiğinde, bir süre için yollarımız ayrı düştü. Onların o gün vardığı tutuma kendim ulaşmam için üç yıl daha geçmesi gerekecekti. Ama adım adım, bu üç yıl boyunca kendi geçirdiğim deneyimlerle hep oraya yürüdüğümü, yürümek zorunda olduğumu şimdi daha iyi kavıyorum. Bugün, bir bütünün ayrı düşmüş parçaları olarak kucaklaşmış bulunuyoruz.

Oportünist yönetim kiliğine gelince. Onlar, Türkiye'de ve yurt dışında partiyi fiilen likide etmişler, sırtlarını dayadıkları ekmek kapısını kemirmekteler. Ancak oportünist kliğin kendiliğinden yıkılacağını sanmak en büyük yanılğı olur. Onu tüm iğrençliği içinde sergilemek gerekiyor. Bu broşürün bir amacı da budur.

Partizan kliğinin partiyi soktuğu bu durum, partimizin altmış yıllık tarihi boyunca geçirdiği periyodik likidasyonların son örneğidir. Bundan da öte, bir likidasyon zincirinin son halkasıdır. Bunu ve altında yatan düşünceyi anlayabilmek için partimizin son yirmi küsur yıllık tarihine bir göz atmak gerekir.

II BİR LİKİDASYON ZİNCİRİ

1973 ATILIMI ÖNCESİ LİKİDASYONUN SORUMLULARI KİMLERDİR?

“Resmi” parti propagandası, 1973 öncesi TKP’nin likide edildiğini söyler durur. Yine bu propagandaya göre, bunun biricik sorumlusu vardır: Eski yönetici, Yakup Demir. 1973 atılımının “mimarı” İ.Bilen ise bu likidasyonu kıran kişidir. Ama öyle midir?

Öyle olmadığı 1960–1973 dönemine bakınca çok iyi görülmektedir.

Birincisi, İ. Bilen şu soruyu yanıtlayabilir mi?

İ. Bilen madem partinin örgütlenmesinden yanaydı, 1960 darbesinden sonra bazı kardeş partilerin yönetimleri, o tarihlerde sosyalist ülkede yaşayan İ. Bilen’in ülkeye gitmesini, ülkede gelişmekte olan legal hareketin içinde yer almasını önerdiklerinde, bunu neden reddetmiştir?

İkinci olay daha da çarpıcıdır: Hapisten çıkan Yakup Demir yoldaşın 1962 yılında yurt dışına çıkmasıyla yeni bir oluşum başlıyor.

1951 tutuklamasından o güne dek, ne yurt dışında ne yurt içinde bir parti örgütlenmesi söz konusu değil. Yalnız eski partililerden ve eskiden partiyle şu ya da bu biçimde ilişki kurmuş ve bu arada hatta yalnızca para karşılığında çalışan kişilerden oluşan bir radyo redaksiyonu var.

İşte İ. Bilen’in 1958’den itibaren fiili, günlük görevi, bir parti kuruluşu olmayan, genel, anti-emperyalist yayın yapan Bizim Radyo’nun yöneticiliğidir. Bir de (dostlar alışverişte görsün misali) uluslararası toplantılara, olmayan TKP’nin “temsilcisi” olarak katılmak.

Yakup Demir 1962 sonunda yurt dışına çıktıktan sonra, 1963 yılında radyo redaksiyonunda çalışan eski partililerden TKP “Dış Büro” adında bir organ oluşturuyor ve TKP Merkez Komitesi Dış Bürosu Birinci Sekreteri sıfatını alıyor.

Yurt dışında bu oluşum sürerken, yurt içinde ise şöyle bir durum var. 1961 yılında TİP’i kuranlar, bu hareketi kendilerinin götüremeyecekleri sonucuna vararak, aydınca yetenekleri olan bir yönetici kadro arıyorlar. Y. Demir yurt dışına çıkmadan önce kendisine yakın yoldaşlardan, TİP’i legal, anti-emperyalist, sosyalizan bir hareket olarak yönetmekle görevli bir komite kuruyor. Böylece TİP’in başına komünist hareketin içinde ve dışında yer almış bir aydın grubu geliyor. Yakup Demir ile TİP yönetimi arasındaki bu ilişki esas olarak 1967’ye dek sürüyor.

TKP adının uluslararası komünist harekette yeniden duyulması Yakup Demir’in BSS¹ dergisinde TKP Dış Bürosu Birinci Sekreteri sıfatıyla 1963 yılında yayınladığı yazıdır. İkinci yazı bir daha 1965 yılında yayımlanıyor. Bu iki yazının bu yönleriyle biçimsel öneminin yanı sıra, içerik açısından da önemli bir yönü vardır. Ana doğrultuları, 1973 atılımı ve 12 Eylül 1980’den sonra izlenen çizginin aynısı, bir anlamda köküdür.

¹ BSS: Barış ve Sosyalizm Sorunları – Yayına Hazırlayan.

Böylece 1963 yılında TKP adı yok, kendi de yok bir durumdan, adı var kendisi hala yok bir duruma geliyor. Ancak aynı oluşumla birlikte 1963–65 döneminde Dış Büro’da çelişkiler ortaya çıkıyor.

Dış Büro’da çıkan tartışma, ideolojik düzeyde üç noktada toplanıyor:

Birincisi, genel, anti–emperyalist yayın yapan radyolarda neden Türkiye Komünist Partisi’nden söz edilmez? Bu silah TKP’nin yeniden inşası için neden kullanılmaz?

İkincisi, Kemalizm kuyrukçuluğundan ne zaman vazgeçeceğiz?

Üçüncüsü, kapitalist olmayan yol Türkiye için geçerli midir?

Ne ilginçtir ki bu sorunların tümünde Yakup Demir ve İ. Bilen likidatör–oportünist çizgide bir yanda, Nazım Hikmet dahil öteki tüm büro ve redaksiyon çalışanları bir yanda yer alıyorlar.

Bu kavga 1965 yılında örgütsel olarak çözümleniyor. İ. Bilen’le Yakup Demir işbaşında kalıyorlar, tüm öteki kadrolar tasfiye ediliyorlar. Kimisi sosyalist ülkelerde, kimisi kapitalist ülkelerde kendi hallerine terk ediliyorlar.

Dış Büro böylece tasfiye olduktan, artık Dış Büro da kalmadıktan sonra, Yakup Demir sıfat değiştirip, TKP Merkez Komitesi Birinci Sekreteri sıfatını kullanmaya başlıyor.

1965 yılı, ülkede TİP hareketinin en parlak olduğu döneme rastlar. Ancak bu sırada TİP içinde de bir başka kavga açığa çıkmış bulunuyor. 1951 tutuklamasında TKP örgüt sekreterlerinden olan Mihri Belli TİP içinde ve dışında TKP’nin yeniden örgütlenmesi için bir savaş başlatıyor.

Yurt dışındaki Dış Büro’nun politikası ülkede bir komünist partisi örgütlenmesine karşıdır. Yönetiminde tuttukları parti komitesi aracılığıyla TİP’i denetim altında tutmak, onu legal, sosyalizan, anti–emperyalist bir hareket olarak yığınsallaştırmaktır. Dış Büro ve onunla bağlantılı TİP yönetimi, illegal komünist partisi kuralım diyenlerin başını ezmek üzere TİP içinde bir kampanya başlatıyorlar. Ne ilginçtir ki, gerek dışarıdaki TKP, gerekse Mihri Belli, ülkede erk için izlenecek strateji sorununda aynı şeyleri söylüyorlar. İçeride Mihri Belli, Reşat Fuat Baraner yoldaşın açık onayı ile giriştiği bu harekette MDD’yi önerirken, dışarıda Yakup Demir ve İ. Bilen UDD, hatta birkaç yazı ve belgede MDD² diyorlar. Buna karşın legal TİP yönetimi sosyalist devrim sloganına sahip çıkıyor. TİP içinde sosyalist devrim — MDD biçiminde beliren ayrılığın altında yatan ana unsur legal TİP veya illegal TKP’nin yeniden inşası savaşı arasında süren kavgadır.

1967–1968’e gelindiğinde yeni bir durum ortaya çıkıyor. TİP’in başına getirilmiş TKP komitesine bir yandan “TİP hareketi tuttu, dışardan buyruk almaya ne gerek var” düşüncesi egemen oluyor. Öte yandan Çekoslovakya olayları bu grubu anti–Sovyet bir konuma itiyor. Yurt dışındaki TKP’nin Türkiye’deki biricik dayanağı da böylece dağılıyor.

Bu dönemden itibaren Yakup Demir yurt dışında, kapitalist ülkelerdeki Türkiyeliler arasında örgütlenme başlatıyor.

Bir benzer gelişme aynı yıllarda aşağı yukarı aynı süreci yaşamış olan Yunanistan Komünist Partisi’nde de gözleniyor. Yunan partisi de o yıllarda yurt dışında örgütlenmeye başlıyor. Ancak Yunan partisiyle Türkiye partisi arasında bir farklılık var. Yunanlıların örgütlemeye giriştiği yığın büyük ölçüde siyasal göçmen olarak ülke dışına çıkmış insanlar. Yurt dışındaki Türkiyelilerin tümü ise, ya okumaya çıkmış öğrenciler, ya da sınıf atlamaya, hayatını kazanmaya

² MDD: Milli Demokratik Devrim; UDD: Ulusal Demokratik Devrim – Yayına Hazırlayan.

çıkmiş eski köylüler, yeni işçiler. Yunanlı yoldaşlar 1967–74 döneminde legale çıkana dek, yurt dışında, partiyi ülkede yeniden inşa edebilecek bir birikim yaratmayı başarıyorlar. TKP ise yurt dışında belli bir örgütlülük geliştirebilmesine rağmen, böyle bir birikim sağlayamıyor.

Bu dönemde yurt dışında belli bir varlık göstermeye başlayan TKP, ülke içinde de “bağlar” kuruyor. Bunlar değişik biçimlerde ortaya çıkıyor. Ahbaplık, dostluk ilişkileri, mektuplaşmalar, rastlantısal karşılaşmalar, yurt dışına çıkıp KP’ye girmiş işçilerin ülkedeki komünizan gruplarla kurduğu bağlar, vb.

1973’e gelindiğinde parti örgütlenmesi yurt dışında zayıf bir örgütlenme, Türkiye’de daha da zayıf bir takım bağlar görünümündedir.

Ülkede ise belirli bir demokratik ortam var. 12 Mart başarıya ulaşmamış, “umudumuz Ecevit” havası yükselmektedir. Yurt dışında, Türkiye’de legal bir komünist partisi kurulabileceği perspektifi geliyor. Hemen şu iki soru gündeme geliyor: 1. Bunu kim yapacak? 2. Geçmişin, partiyi o güne kadar örgütlememiş olmanın hesabını kim verecek?

Geçmişin hesabı için kurban hazır: Her zaman olduğu gibi, o güne kadarki yönetici! Yakup Demir. Kim yapacak? Yurt dışındaki ikinci kişi, radyonun yöneticisi, İ. Bilen!

Böylece İ. Bilen, Yakup Demir’in iradesi dışında — burası ilginçtir, 1967–73 döneminde, ne kadar cılızsa cılız olsun, oluşan örgütlülüğü yok sayarak partiyi yeniden inşa girişiyor. Yani, o güne kadar partinin likidasyonunda Yakup Demir kadar sorumluluk taşıyan İ. Bilen, Türkiye’de legal bir komünist partisi kurma hedefiyle görev aldığı atılıma, var olan küçük birikimi de tasfiye ederek başlıyor!

Burada, partinin nasıl kurulduğunu göstermesi açısından, kendimin nasıl Politbüro üyesi olduğumu anlatayım.

Yukarıda değindiğim gibi, hayatını kazanmak için yurt dışına çıkmış, daha önce ülkede gerek legal TİP hareketi içinde, gerekse illegal komünist örgütlerde, gruplaşmalarda yer almış insanlar vardı. Bunların bazıları 1967–73 döneminde TKP’ye girmişler, ülkedeki komünist gruplarla bağ kurmuşlardı. Zaten zayıf ve düzensiz olan bu bağlar 12 Mart döneminde iyice koptu. İşte ben yeniden böylesi bağlar kurmak amacıyla Yakup Demir yoldaşla görüşmek üzere yurt dışına çıktım. Eski ilişkilerden birinin kapısını çalıp, Yakup Demir’le görüşmek istediğimi söyledim. Bu yoldaşın tanıttığı tanımadığım bir kişi Yakup Demir’le görüştürmeye götürürken, yarı yolda artık Yakup Demir’in bu görevi yapmadığını, bir başka yoldaşın olduğunu, onunla görüştüreceğini söyledi. Ben de, doğru ya da yanlış, politik bir tercih yapıp, bu yoldaşla görüştim. Bu ilk görüşmemizde İ. Bilen bana Türkiye’de yeniden inşa edilecek komünist partisinin 1 no’lu üyesi, 1 no’lu yöneticisi olduğumu, beni komünist yapanların komünist sayılması gerektiğini söyledi.

İkinci sohbetimizde, İ. Bilen, yaptığımız görüşmenin Politbüro toplantısı olduğunu söyledi. Ben de böylece Politbüro üyesi oldum!

Böylece 1973’te, hayatımda ilk kez karşılaştığım, kim olduklarını, nereden geldiklerini bilmediğim, Türkiye’de herhangi bir düzeyde politika yapıp yapmadıklarını bile bilmediğim insanlarla bir parti kurmaya giriştik.

ATILIMI NASIL YAPTIK? (1973–1977)

1973–1977 döneminde Politbüro çalışmaları büyük ölçüde, Türkiye’den gelen tek kişi olarak benim bu yoldaşlara Türkiye’yi anlatmam toplantıları biçiminde geçiyordu.

Bu dönemde yaptığımız toplantılarda düzenli tutanak tutma, konuşulanların hangisinin karar olduğuna karar verme alışkanlığımızı, disiplinini geliştiremedik. Bunlar daha çok sohbet toplantıları niteliğindedir.

Fiili durum şöyleydi. İ. Bilen’in sekreterliğini yaptığı, radyo yayınlarına bakan bir parti grubu vardı. Ülkede bir parti grubu vardı. Onun sekreteri bendim. Yurt dışında iki gruplaşma ve sorumluları vardı. İ. Bilen’in redaksiyonlardaki sekreterliğine ek olarak bu ikinci görevi bu grupların genel koordinatörlüğüydü. Yani, gerçek anlamda bir merkezi otorite, yukarıdan aşağı bir örgütlenme politikası, bir kadro politikası yine yoktu.

İ. Bilen uzun süre kendisine genel sekreter demedi, hatta Atılım çıkmaya başladıktan sonra da İ. Bilen’in genel sekreterliği ilan edilmedi. Politbüro’nun bir üyesi olarak gösterildi. Parti ülkede örgütlenmeye, bir varlık göstermeye başladıktan sonra, İ. Bilen’in genel sekreterliği ileri sürüldü. Konferans’la ilgili olarak da aynı durum söz konusudur. TKP’nin kalıcı, sürekli yönetimi olup olmadığımıza hem kendi güvenimiz yoktu, hem kardeş partilerin tereddüdü vardı. O dönemde bazı kardeş partilerin üst düzey yöneticileri 1977 Konferansı’nın Türkiye’deki tüm komünistlerin toplantısı olamayacağını açıkça söylediler. Buna hepimiz, TKP’yi yeniden kurmanın kararlılığı içinde tepki de gösterdik.

Bu arada TKP içinde oluşan gruplar, fraksiyonlar konusu üstünde bir noktaya değinmek istiyorum. 1973–75 döneminde, TKP’nin yeniden kuruluş döneminde partiye değişik politik akımlardan yoldaşlar geldi. O dönem bunların partiye tek tek gelmeleri, eski politik ilişkilerinden sıyrılarak gelmeleri için özen gösterdik. Bu kuruluş döneminde TKP’ye kendi iç örgütlülüğü ve yönetimi olan bir grup olarak yalnızca bir tek grup katıldı. Bu da artık herkesin, dünya âlemin, dostun düşmanın bütün çıplaklığıyla bildiği Partizan grubudur. Üç kişilik bir yönetimleri vardı. Bunlar uzun süre TKP’ye mesafeli bir tutum izledikten sonra bu örgütlülükleriyle partiye katıldılar. Bugün partide var olduğu söylenen gruplar ve birliktelikler ise Türkiye Komünist Partisi yönetiminin izlediği örgüt politikası ve genel politikanın bir sonucu olarak, TKP’nin 1973–80 dönemindeki savaşı içinde oluşmuş birliktelikler, gruplar, fraksiyonlardır. Parti içinde oluşmuşlardır. Partiye grup olarak gelen bir tek Partizan grubu vardır.

Türkiye’de örgütlenmeye başladığımızda şu zorlukla karşı karşıya geldik. Bir komünist partisi kurmak istiyorduk. Bu TKP’ydi. Ama TKP’nin adını, TKP’nin varlığını duyan çok az insan vardı. Olmayan bir şeyi var göstermek için doğru–yanlış birçok şey yaptık.

Bugün artık gizlilik anlamı kalmamış birkaç rakam vereyim. 1 Mayıs 1976’da Türkiye’de TKP üyesinin toplam sayısı ellinin altındaydı. 1977 Konferansı’na gittiğimizde yüz yirmi civarında komünist vardı. Eylül 1977’de bu sayı iki yüz civarına yükselmişti. Bir avuç kararlı insanlık. Tabii dıştan öyle görünmüyordu.

1977 yılı başında partinin konferansı yapıldı. İlk kez geniş bir partili grubu bir araya geldi. Ama şunu söylemeliyim ki, Konya Konferansı’nda MK üyesi olarak koopte etmiş olmamıza rağmen kendisinin üstlendiği görevi bilmeyen yoldaşlar vardı ve bunların sayısı az değildi. Sebebi iki yönlü: Birincisi, bizim o yoldaşları yeterince tanımamamız, ikincisi bu yoldaşların böyle bir sorumlulukla karşılaştıkları takdirde nasıl bir sarsıntı geçirecekleri, partiye karşı güvenlerinin sarsılıp sarsılmayacağı yönünde kuşkularımız.

Devrime inançlı kadroların TKP’yi yeniden kurma kararlılığıyla Türkiye işçi hareketindeki yükselen dalgayı belli ölçüde birleştirebildik. Ama partinin Türkiye’de kurulmasıyla birlikte Politbüro’da sorunlar ortaya çıktı. Yurt dışındaki arkadaşlar beni “dar kapıcılık”la suçlamaya başladılar. Partiye neden adam almıyorduk? Onlara göre sonradan Birlik Dayanışma diye bilinen legal hareketten yana olduğunu söyleyen herkes TKP’li olmalıydı. Hatta bunlardan bir yol-

daş şu örneği getiriyordu. Portekiz’de Alvaro Cunhal yoldaş parti legale çıktığında, ülkeye döndüğünde, havaalanında karşılamaya gelen yaklaşık yüz bin kişinin partiye alındığını iddia ediyormuş. Doğru mu yanlış mı bilmiyorum! Ama bizim de Birlik Dayanışma’cıyım diyen herkesi partiye almamız gerekiyordu!

Bu “dar kapıcılık” – “geniş kapıcılık” tartışması, partiye kimi alacağımız sorusu Kasım 1977 döneminde Politbüro içinde ciddi bir ayrılığa dönüştü.

Bir ikinci tartışma konusu daha çıktı. CHP’ye karşı izlediğimiz tutum artık kılıfa sığmaz bir hale gelmişti. O dönem Atılım gazetelerine bakarsak Aralık 1977 seçimlerinden sonra “azıcık” bir politika “ayarlaması” yapıldığını görürüz. Fakat bu konuda tabandan gelen tepkiyi Politbüro’ya aktarabilmek için kendimi gerçekten yetersiz hissettim ve şöyle bir öneriyle geldim. “Türkiye’de partiyi örgütleyen sorumlu yoldaşları çağıralım, ben anlatmayayım, onlar anlatsınlar, birlikte dinleyelim” dedim. Ve ilk kez yurt dışındaki Politbüro, yurt içinde partiyi örgütleyen insanlarla Kasım 1977’de TKP Politbüro’sunun örgüt sekreterleriyle yaptıkları ilan edilen toplantıda karşılaştılar.

Bugün geriye bakıp düşündüğümde, doğru olmadığını anladığım bir düşüncem vardı o dönemde. Politbüro içindeki sorunlar yoldaşların ideolojik düzeylerinin düşüklüğünden ve politik deneyimsizliklerinden kaynaklanıyor sanıyordum. Bu yoldaşları daha geniş bir partili grupta bir araya getirirsek sorun çözülür diye düşünüyordum.

Bunun en güzel fırsatı 1978 Plenumu olacaktı. Ancak Plenuma gelindiğinde kökünden farklı yanaşmalar olduğu ortaya çıktı. Daha doğrusu o günkü farklı yanaşmalara ancak bugün kesin ve net bir anlam verebiliyorum.

Tam konferansı yaptık, partiyi yükseltmeye koyulduk, iki olay tam tersi yöne sürüklemeye başladı.

Birincisi, 1978’den sonra örgüt sorunlarını tümüyle terk etmeye başladık. İkincisi, parti içinde son derece başarılı bir çalışma gösteren Veli Dursun³ yoldaşa ve yönettiği parti örgütüne karşı alınan tutumdur. Bunlara daha ayrıntılı girmeden şu soruyu yanıtlayalım: Neden? Neden devrimin nesnel koşullarının olgunlaştığı, bunu devrime dönüştürmenin öznel koşullarını da geliştirmenin önünün açıldığı bir sırada, kendi elimizle baltaladık bu gidişi?

Çünkü 1978’de parti içinde artık TKP’nin legale çıkmasının olanağının olmadığını anlamayan pek kalmamıştı. En hayırhahı, en aşırı iyimseri bile bunu anlamıştı. Dolayısıyla kimilerinin gözünde bir anlamda partinin var oluş nedeni ortadan kalkmıştı. Türkiye’de devrimi yapmaya kararlı, illegal bir partinin koşulları, kimine göre likidasyonun koşullarıydı. Böylece kimimiz siyasal deneyimsizliğimizden, idealizasyonumuzdan, ideolojik yetersizliğimizden, ne dersenez deyin, ama kimimiz bilinçli olarak bu ters gidişe ayak uydurduk.

Özellikle ülke içinde tüm yöreler kendi hallerine terk edildi. 1973–1980 döneminde Türkiye’de kurulan hiçbir il komitesi, hiçbir yöre komitesi ve bunlara bağlı hiçbir örgüt Politbüro kararıyla kurulmamıştır. Bu gerçek hep süregeldi. Örgütleri kendi haline terk etmemizle birlikte, o güne kadar ülke içi–ülke dışı gibi görülen uyumsuzluk ülke içinde de çıkmaya başladı. Merkezi denetimsizlik, örgüt modelinde, örgüte üye alma prensiplerinde her yörede değişik kriterler uygulanmasına yol açtı. Eğilimler kısa sürede kemikleşti, “dukalık” haline dönüştü.

Ama söylediklerimizin en çarpıcı kanıtı, Veli Dursun yoldaşa karşı izlenen tutum ve buna bağlı olaylar zinciridir.

³ Veli Dursun: İsmail Nihat Akseymen’in (R. Yürükoğlu) parti adı – Yayına Hazırlayan.

1977 Konferans Raporu’nda ve İ. Bilen’in okuduğu Politik büro raporunda *İşçinin Sesi* gazetesi, partimizin başarılı bir organı olarak övülmekteydi. Raporun bu bölümü baskıya giderken konspirasyon nedeniyle daha sonra çıkarıldı.

1978 Plenumu’ndan sonra İ. Bilen yoldaşın önerisiyle MK üyesi Veli Dursun yoldaş, Politbüro kararıyla parti Merkez Komitesi’nin ideolojik işlerini yürütecek aygıtın üyeliğine ve Merkez Komitesi organı *Atılım*’ın redaktörlüğüne getirildi. Kendisine bu karar iletildi ve yer değiştirmesi söylendi. 1978 Haziran’ından yılın sonuna kadar, bu kararın uygulanması için geçici bir yerde bekletildi. Benim bugün hala anlayamadığım en haksız nedenlerle bu karar uygulanmadı, uygulanamadı.

Bu dönemde Veli Dursun yoldaş yine İ. Bilen yoldaşın önerisiyle değişik ideolojik konular da çalışma yürütüyordu. Kararın uygulanamaması üzerine Veli Dursun yoldaş söz konusu geçici yerden sürekli yaşamakta olduğu ülkeye döndü. Kısa süre sonra İ. Bilen’in ona çok önceden önermiş olduğu kitabı yayınladı. Kitap parti üst yönetiminde başta büyük ilgi gördü. Olumlu ve olumsuz bulanlarımız vardı.

Kitabı bu arada ben de okudum, kafamın yattığı yatmadığı yerler vardı. Veli Dursun yoldaşa kendi düşüncelerimi bir parti yöneticisi olarak, sorumluluk paylaştığım aynı organın bir üyesi olarak mektupla ilettilim. Kitaba haklı–haksız ama sübjektif nedenlerle karşı çıkanlar olduğu gibi, olumlu yaklaşım gösteren yoldaşlar da oldu. En başta İ. Bilen yoldaşla, partinin ideolojik işlerinin yöneticisi durumunda olan Zaro⁴ yoldaşlar olumlu tutum takındılar. Hatta ikisi birlikte bu kitabın radyodan tanıtılması için tanıtma yazısı yazdılar.

Zaro yoldaş o dönemde birçok kez bana kitabın Parti’ye büyük bir ideolojik canlılık getirdiğini, Parti’nin bu tartışma ile ideolojik düzeyini yükselteceğini söyledi.

İ. Bilen’in Veli Dursun yoldaşa, kitaba ve çalışmalarına sempatisi o kadar yüksekti ki, toplanacak önümüzdeki plenumda Veli Dursun’un Politbüro’dan çıkarılacak bir başka yoldaşın yerine Politbüro’ya girmesi yolundaki önerisini söyledi ve bu konudaki düşüncelerimi sordu.

1979’da Plenum tarihi yaklaştığında birdenbire yüz seksen derecelik bir dönüş oldu. Bir “disiplin” sorunu ortaya çıkarıldı. İ. Bilen’in önerisiyle yazılan kitabın, parti yönetiminin onayı dışında yayımlandığı gerekçesiyle, Veli Dursun’u disiplinsizlikle suçladık. İdeolojik bir gerekçe hiç kimse getiriyordu. Getiremezdi de, çünkü Kasım 1977’de örgüt sekreterleriyle yapılan toplantıda Politbüro, devrimci durum dâhil, kitabın belkemiğini oluşturan tüm görüşleri onaylamıştı. Onun için saldırının kılıfı “disiplinsizlik” olarak bulundu. Böylece İ. Bilen’in Politbüro’ya almayı düşündüğü Veli Dursun’u yine İ. Bilen’in önerisiyle disiplinsizlik gerekçesiyle MK’dan çıkarttık!

Ancak MK’dan çıkartmakta da şöyle bir güçlükle karşılaştık. Toplanacak MK Plenumu’nu ben Politbüro düzeyinde çıkmaza giren örgüt sorununun çözümü için bir araç olarak değerlendiriyordum. Daha önce de belirttiğim gibi 1979 yılının ilk aylarında ülkede ve ülke dışında örgütsel sorunları ele alış biçimimizi, parti anlayışımızı, üyelik normlarına bakışımızı, bazı yoldaşların yanlışlarına bağlıyordum. Ve Politbüro’da yapılacak herhangi bir değişikliğin (Veli Yoldaş’la ilgili söylemiyorum bunu) bu sorunları olumlu yönde çözeceğini düşünüyordum. Çoğunluğu ülkede olan Merkez Komitesi üyelerine bu sorunları ve bunların Politbüro’da çözülemediğini, Merkez Komitesi’nin göstermelik, biçimsel bir organ olmaktan çıkıp artık partinin sorunlarına sahip çıkma aşamasına geldiğini, bir Merkez Komitesi toplantısında bunların konu-

⁴ Zaro: Broşürün yayımlandığı günden günümüze dek açıklanan çeşitli TKP belgelerine göre, Veysi Sarısözen’in parti adı – Yayına Hazırlayan.

şulması gerektiğini İ. Bilen'le konuştuktan ve onun onayını aldıktan sonra anlattım. Bazı yoldaşlar bunu olumlu karşıladılar. Özellikle bir grup karşı çıktı.

1979 yılının ortalarında, Plenum'u toplamaya karar verdik. Ülkeden yoldaşlar çağırıldı, yurt dışından yoldaşlar çağırıldı. Plenum sabahı İ. Bilen akşamdan sabaha düşünce değiştirerek yapılacak toplantının Merkez Komitesi toplantısı ya da Plenum'u olmadığını ilan etti! Merkez Komitesi'nin bir emrivaki ile bir politika ya da yönetim değişikliği önerisiyle karşısına çıkabileceğini mi düşünüyordu? Her şeyden önce o tarihe kadar bu yönde kendi önerisi vardı, ama kendisi bu önerisinden vazgeçmiş, vazgeçirilmişti.

Plenum sabahı, Plenum yerine Politbüro toplandı ve şunu tartıştı: Bu toplantı ne toplantısıdır? İ. Bilen'in başını çektiği Politbüro içindeki bir grup, Merkez Komitesi toplantısı değildir dedi. Peki, o zaman ne toplantısı olacağı, memleketten yoldaşların neden bir araya getirildiği sorusu geldi. İ. Bilen biraz düşündükten sonra ona da bir cevap buldu. "Politbüro'nun Merkez Komitesi üyeleriyle yaptığı bir toplantı olsun" dedi. Oy çoğunluğu ile onun dediği oldu. Bu sorunu da "çözdük". Ama Veli Dursun'u Merkez Komitesi'nden nasıl atacaktık? En azından bir Merkez Komitesi toplantısının yapılması gerekiyordu. O zaman ona da çok uyanık bir cevap bulundu. Önce Politbüro'nun Merkez Komitesi üyeleriyle bir danışma toplantısı yapılır, Plenum için hazırlanmış rapor burada okunur. Bu toplantı biter, on dakika sonra tek gündem maddeli bir plenum yapılır, Veli Dursun Merkez Komitesi'nden çıkarılır.

İ. Bilen ve onun ideolojik işlerde yanında çalıştırdığı yoldaşlar bu toplantı için bir rapor hazırlamışlardı. Raporu hem o güne kadar partide gizlenemeyecek boyutlara ulaşmış olan nasıl bir örgüt, nasıl bir parti, nasıl bir üye sorununda özellikle Avrupa örgütlerinde somutlanan durum eleştiriliyordu, hem de öte yandan bu konularda örnek bir çalışma yürütmüş olan Veli Dursun yoldaşın sekreterliğini yaptığı parti örgütü eleştiriliyordu. Bu arada da benim sorumlu olduğum parti çalışması alanı övülüyordu. Bazı yoldaşların böylesine çok yönden hesaplı rapora itirazları üstüne, rapor biraz daha yuvarlak hale getirildi ve "Politbüro'nun Merkez Komitesi üyeleriyle yaptığı danışma toplantısı"nda okundu, oylandı. Ancak bir sorunla daha karşı karşıya gelindi.

Veli Dursun yoldaşın, İngiltere parti örgütünün eleştirilmesi gündem maddesi olmuştu. Oysa raporda partinin başka sorunları da teşhir edilmekteydi. Derhal buna da bir çözüm bulundu. Rapor yayınlanmasın dendi. Ve içinde ne konspirasyon, ne partinin çalışma biçimleri açısından gizlenmesi gereken en ufak bir bilgi olmamasına rağmen, rapor yayınlanmadı. (Bak: *Ek 1*) Buna rağmen raporda da açık olarak görülen sağ tehlike, sol tehlike tartışması tüm partide yaygınlaştı.

Ülkede Partizan kliğinin parti içinde başını çeken kişi, Politbüro'nun karar ve onayı olmadan "baş tehlike sol tehlikedir, sağ tehlike önemli değildir, sağ tehlikeden söz etmek sol tehlikeye hizmet eder" tezini ileri attı. Bu belge altında parti içinde hızlı bir tasfiye kampanyası başlatıldı. Nedense bir süre sonra, sorunun bir ideolojik yönü de olması gerektiği hatırlanıp (!), o dönem Politbüro üyesi olanlar kitaba karşı yazılı eleştirilerini hazırladıysa da, ortaya bir ürün çıkmadı. Yazılan şeyler yazanları bile tatmin etmedi. Bu kez başka yoldaşlara görev verildi. Yoldaşlarımızın görev ve ilişkilerinden yararlanarak dışarıdan yardım istedik. Kitaba karşı bir broşür yayımlayacağımızı tüm parti örgütüne ilan ettik. Ama bu broşürü ortaya çıkartamadık. Bu arada örgütsel tasfiyeler tabii sürdü.

Veli Dursun yoldaşa ve daha sonra *İşçinin Sesi*'ne karşı takınılan bu tutumun, göklere çıkarmaktan yere batırmaya bu ani dönüşün altında yine şu likidatör anlayış yatıyordu: Türkiye'de devrime öncülük edecek illegal komünist partisinin yadsınması. Ne zaman ki legale çık-

ma hayalleri yıkıldı, partinin likidasyonunun koşulları da doğdu. İşçinin Sesi'nin tasfiyesi, işte bu likidasyonun önündeki tek ideolojik engeli ortadan kaldırmaya yönelikti. Örgütsel likidasyon için ise artık bir tek bahanesi gerekiyordu. O da 12 Eylül darbesiyle imdada yetiştii.

1980 SONRASI GELİŞMELER

1980 yılına geldiğimizde bir yandan yükselen faşizm tehlikesinden, partiye karşı saldırılardan söz ediyorduk, öte yandan 1980 Merkez Komitesi Plenumu'nda "partiyi güçlendir, partiye gir" belgisi altında, partiyi daha da genişletme kararı almıştık. Aynı Plenum, bir kongre toplamanın zorunluluğunu, yeni bir programın hazırlanabilmesi için bir tezler çalışmasının yapılmasını, genç yoldaşların, yeni partililerin sorularına cevap verebilmek için bir parti tarihinin ortaya çıkartılmasını karar altına almıştı. Tez çalışmasına başlandı, ama bir yanda işin ciddiliği, belli bir ideolojik hazırlığın olmayışı, öte yandan da ileri süreceğimiz tezlerin bizi bağlamasından korkmamız sonucu bu çalışmayı yarı yolda terk ettik.

1980 yılının sonbaharına geldiğimizde darbenin yaklaştığının bilincindeydik. Sorun büyük ölçüde zamanını, gelişini kestirebilme sorunuydu.

12 Eylül darbesi oldu. Aynı gün TKP MK Politik bürosu 12 Eylül tarihli bildirisini kaleme aldı. Politbüro'nun kaleme aldığı bu bildirisinin ışığında da İ. Bilen 21 Aralık'ta radyodan aynı paralelde bir konuşma yaptı. (Bak: *Ek 2*) Ama bu süreç içinde Politbüro içinde bazı yoldaşlar, 12 Eylül bildirisinde ifadesini bulan görüşlerden bile her nedense akşamdan sabaha "vazgeçtiler". Daha da cunta kuyrukçusu bir konuma geçtiler. Nasıl, ne zaman hazırladıklarını gizledikleri bir yazılı platformu partiye dayattılar. (Bak: *Ek 3*)

Ocak 1981 sonunda yapılan uzun bir Politbüro toplantısı sonucunda, 12 Eylül bildirisinin konularından da yüz geri edenlerin ağırlıklarını koymasıyla "*Politik Durum ve TKP'nin Tutumu*" başlıklı belge kaleme alındı.

Aynı sırada ülke içindeki Partizan kliği yöneticileri ülkedeki tüm yönetici yoldaşların ülkeyi terk etmesini, tüm parti çalışmasının durdurulmasını önerdiler. Kendi aralarında klik toplantısı yaparak bu toplantıyı parti yönetimine "Merkez Komitesi üyelerinin kendi aralarındaki toplantısı" diye dayattılar. Partizan grubu bu tutumu dayatmakla kalmadı, aldıkları kararı parti yönetiminin onayı olmadan uygulamaya başladılar. Ülke içindeki Partizan sorumlusu, "kendi olanağı olan yurt dışına çıksın, canını kurtaran kaptandır" uygulamasına geçti. Kendisine çok yakın, aynı gruptan bir kişi, bu tutumun etkisi altında büyük bir panik içinde yurt dışına çıktı ve partiye ülkedeki gelişmeler üzerine bir rapor verdi. Raporla, Partizan grubunun ülke içinde nasıl ilişkilerini sürdürdüğünü, nasıl parti güvenliğini bu ilişkileri sürdürerek tehlikeye attığını anlatarak yakınıyordu. O da onlardandı. Ama ülkeden kaçış heyecanı bunları itirafa götürmüştü. Yurt dışında bu rapor yok edildi, tartışılmadı.

Ocak sonu yapılan, yukarıda sözünü ettiğim Politbüro toplantısına gediklerin kapatılması, savaşa devam edebilecek bir örgüt haline gelmemiz için kendimce gerekli önerileri içeren yazılı bir teklif verdim. (Bak: Birinci Broşür'deki örgüt üstüne yazı.) Bu yazının iki önemli yönü vardı. Birincisi, partinin o günkü örgütsel durumunu sergiliyordu. O güne kadar ülkede hiçbir il ya da yöre komitesi TKP Politik Bürosu'nun gündem maddesi olmamıştı. Vazgeçtim kurulmasını, bir değişiklik yapılmasını, gündem maddesi bile olmamıştı. İkincisi, bir komünist partisi olmanın gerektirdiği temel işlevlerden birçoğu yerine getirilmemekteydi. Bunların yerine getirilmediğini anlamının mekanizması da yoktu. Öte yandan partiye büyük bir saldırının yaklaştığı açıktı.

Politbüro'nun öteki üyeleri getirdiğim önerilerin çok önemli olduğu, geniş kapsamlı olduğu, Politbüro'da görüşülmesinin yeterli olmayacağı, Merkez Komitesi'nde görüşülmesi gerektiği gerekçesiyle gündem maddesi bile yapmadılar! Partinin yukarıdan aşağıya yeniden örgütlenmesinin kaçınılmaz bir görev olduğunu yadsıyamadıkları için de Politbüro içinden göstermelik bir komisyon kuruldu. Ancak, toplanacak plenuma öneriler götürmek üzere kurulan bu komisyon bir kez bile toplanmadı. Konu, Merkez Komitesi'nde de görüşülmedi.

Bu arada, Partizan grubunun ülke içindeki lideri, Politbüro ile yaptığı haberleşmede — ülkeden çıkana kadar ve ülkeden çıktıktan sonra desantralize parti fikrini ileri sürmeye başlamıştı. Desantralize bir parti! “Zor dönemlerde merkezîyetçilik geçerli değildir, desantralize bir parti gerekir” tezini ileri sürüyordu. Ancak bu tez o sırada henüz onun tek başına ileri sürdüğü, taraftar bulmaya çalıştığı bir görüştü.

Yine bu toplantıda, kâğıt üstünde yapıyor görüldüğüm, yapmama sürekli set çekilen işlevlerin sorumluluğunu bundan böyle taşıyamayacağımı belirterek, bu görevlerimin alınmasını istedim. Önerim Genel Sekreter'ce yüzeysel övgülerle reddedildi. Dışarıda da öteki Politbüro üyelerine bu konularda güven duymadığımı, bu konuları onlarla tartışmanın bile yersiz olduğunu, bu görevi benden başkasının yürütemeyeceğini vs. belirtti.

TUTUKLAMALAR VE YANITLANMASI GEREKLİ SORULAR

Politbüro toplantısından hemen sonra, Şubat'ın ilk günlerinde daha Politbüro üyeleri toplantı yerinden dağılmadan, önemli bir istihbarat edindik. Kesin güvenilirliği olan bu kaynağa göre siyasal polisin elinde tüm MK ve otuzu aşkın il komitesi üstüne resimli, isimli bilgi vardı.

Bu istihbaratın alındığı Şubat başından, geniş tutuklamaların başladığı Mayıs 81'e kadar, TKP Politbüro'su, büyük-küçük herhangi bir önlem almadı.

Burada kısaca şu soruna değinmek gerekiyor: Poliste işkence altında bazı yoldaşların gerekli direnci göstermediklerini gördük. Ama daha sonra iddia edildiği gibi polisin tutuklamalarına esas olan bilgilenme buradan mı kaynaklanmıştır? Şubat başında gelen istihbaratın yok sayılması korkunç bir komploculuk değil midir? Oysa Mayıs 1981 ile başlayan geniş tutuklamaların Partizan grubuyla bağlı, aydınlatılması gereken pek çok yönü vardır.

Birincisi, tutuklamaların izlediği sıradır. Kırıkkale, Ankara, Çukurova, İstanbul ve Marmara zincirlemesi. Özellikle tutuklamanın Ankara'dan Çukurova'ya gönderilen bir kişiyle sıçraması olayı, cevaplanması gereken bir noktadır. Ankara İl Komitesi Sekreteri'nin tutuklandığını biz gazeteden öğrendik. Ancak Temmuz ayına kadar, genel sekreterden tüm üyelerine kadar TKP Politbüro'su şu soruyu yanıtlayamadı: TKP'nin Ankara İl Sekreteri kimdir? Bilmeyişimiz büyük bir örgütsel eksikliğin çok somut bir örneği olmakla birlikte, olay son derece ciddidir. Daha sonra anlaşılmıştır ki, İç Anadolu Yöre Sekreteri yoldaş daha önce sözünü ettiğim “paçasını kurtaran kaptandır” uygulamasının bir parçası olarak yöresini terk etmiş, tüm örgütle bağını koparmış ve bir başka ile yerleşmiş. Ve tabii ki bu yoldaş canını kurtarmayı becerdi ama tüm Ankara çöktü.

Cevaplanması gerekli bir ikinci nokta İstanbul'da olanlardır. İstanbul'da bazı kişilerin isimleri, tutuklandı diye gazetelerde yer alıyor. Bu kişilerle ilintili olarak evler, işyerleri basılıyor. Ama bir süre sonra bu kişilerin yakalanmadığı ortaya çıkıyor. Ayrıca yakalanan bazı kişiler de politik olmayan nedenlerle takibata uğruyorlar ve kısa sürede serbest bırakılıyorlar. Bu nasıl oluyor?

Bir üçüncü olay yine İstanbul’da cereyan ediyor. Aynı yerde iki kişi kalıyor. Ev sarılıyor. Evdeki yoldaşlardan bir tanesi tutuklanıyor. Büyük işkence görüyor. Ötekisi kurtulup yurt dışına çıkıyor. Bu nasıl oluyor?

Cevaplanması gereken bir başka soru, Partizan grubundan yurt dışına parti bilgisi, onayı olmadan panik içinde çıkan kişinin verdiği rapora bağlıdır. Bu rapordan da anlaşıldığı üzere bu grup kendi içinde grupsal ilişkilerini sürdürmüş, partiye ait ev ve işyerlerini grupsal ilişkileri için kullanmış, bu yerleri partinin güvenliğini tehlikeye atacak bilgi ve dokümanların saklanması için kullanmıştır. Bunu basit bir ihmalkârlık olarak yorumlamamıza olanak yoktur.

Elbette üzerinde durmadan geçemeyeceğimiz bir olay da Partizan grubunun önde gelenlerinden birinin 12 Eylül öncesi sebep olduğu provokasyondur.

Söz konusu kişi partiye ait dokümanları, raporları gitmemesi gereken bir işyerinde sırf grupsal ilişkilerine dayanarak gizlemeye başlamış. Bu durum söz konusu işyerini önemli ölçüde tehlikeye atmaktaymış. Doğaldır ki, bundan yönetimin haberi yok idi. Günlerden bir gün TİP üst yönetimi ile TKP üst yönetimi arasındaki bir görüşmede, TİP yöneticisi arkadaş TKP temsilcisine koca bir paket TKP’ye ait dokümanı veriyor ve “bu dokümanları sizin arkadaşlar dolmuşta unutmuşlar, dolmuş şoförü de bize getirdi, buyurun alın” diyor. Böylece olaydan haberdar olduk. Sorun çok yönlü. Partizan grubunun söz konusu yöneticisi TKP’ye ait dokümanları dolmuşta unutmuş ama olay her nedense yukarı iletilmiyor. TKP’nin çok önemli bir alandaki örgüt bilgilerini içeren bu belgelerin ortadan kaybolması yönetimden bilmediğim nedenlerle gizleniyor. Bir süre sonra da bu belgeler yine bilinmeyen yollardan TİP yönetiminin eline geçiyor. Bütün bunlara rağmen bu olay Politbüro içinde gizlendi ve geçiştirildi, gündem konusu bile olmadı.

Olayın kahramanı ise 1981’deki parti içi darbeye mükâfaten en sorumlu yerlere getirildi.

Şimdi soruyorum: Poliste işkence altında yeterince direnç göstermeyenler mi, yoksa kendi fraksiyon çıkarları için örgütü bırakıp kaçanlar mı daha suçlu? Tutuklamaların gelişimi üstüne kesin ve yeterli bilgimiz henüz yok. Ama yukarıda sıraladığım aydınlatılması gerekli noktalar en azından Partizan kliğinin daha sonra tutuklamalar konusunda partiye dayattığı politikanın neye hizmet ettiğini sormamızı gerektirir.

Tabii bu soruları Politbüro’da dile getirmem, aramızdaki ilişkilerin iyice gerginleşmesine neden oldu. Bu sorunların hiçbiri, Politbüro’da gündem maddesi yapıp görüşülmedi. İncelenmesinden, araştırılmasından bilinçli olarak kaçınıldı.

Tutuklamalardan ve Partizan grubunun üyelerinin yurt dışına çıkmasından sonra, parti içinde gerçekleştirilen darbeden sonra yurt içinde ve yurt dışında Partizan grubu üyeleri, parti örgütlerini dolaşarak şöyle bir açıklamada bulunuyorlar: “Biz parti tutuklamalarının nedenini araştırmak için özel bir komisyon kurduk, araştırıyoruz, inceliyoruz. Sonuçlarını bulunca size iletacağız, açıklayacağız”. Oysa Türkiye Komünist Partisi’nin ne Merkez Komitesi’nde, ne Politik Büro’sunda ne de bu organlara bağlı herhangi bir kurulda ne böyle bir komisyon kuruldu, ne böylesine bir karar alındı. Kimin hangi provokatif amaçla bu sözleri söylediğini, bu eylemini hangi amaçla yürüttüğünü, bunun yasallığını neye dayandığını bilmiyorum. Bu da cevaplanması gereken koca bir soru işaretidir.

1981 PLENUMU VE PARTİZAN KLİĞİNİN BİZANS DARBESİ

Olaylar zincirine dönersek, Politbüro Ocak ayındaki toplantısında bir MK Plenumu yapılmasını kararlaştırmıştı. Tutuklamalar oldu. Yurt dışındaki ve tutuklanmayan MK üyeleri ile toplantının

tarihi yaklaşıyordu. Fakat hiçbir hazırlık yoktu. Daha önce uygulamalarımızda en azından bir rapor hazırlanırdı, bu rapor Politbüro’da görüşülürdü. Karar tasarıları hazırlanırdı. Hiç olmazsa biçimsel olarak Politbüro’da bunlar görüşülür, toplantıya hazırlıklı gidilirdi. 1981 yılında toplanan Plenum’a doğru ilerlediğimizde hiçbir hazırlık yapılmadı. Politbüro içinde eski gerginliklere ek olarak yeni bir hava söz konusuydu. O güne kadarki gerginlik ve kavganın yerini suskunluk almıştı. Ben 1981 Plenumu’ndaki raporu ilk kez toplantıda, orada gördüm. Plenum o güne kadar alıştığımız koşullara uygun olmayan koşullar altında toplandı.

Birkaç gün süren toplantının son akşamına kadar ne Merkez Komitesi’nde ne de ayrıca toplanan Politbüro’da herhangi bir karar taslağı üzerinde görüşülmedi. Toplantının son gününden önceki akşam, İ. Bilen parti içinde baştan aşağı bir yönetim değişikliği ilan etti.

Partizan kılığı bir Bizans darbesiyle parti yönetimini ele geçirmişti.

Benim için iki yol vardı: Ya değişikliği kabul etmemek, o andan itibaren her türlü suçlamaya hedef olmak Ya da boyun eğmek. Ben partimin, çözülmekte olan partimin hepten yok olmasını önleme ümidiyle boyun eğdim.

Plenum bundan sonra “hızlı” çalıştı. Korkunç kararlar alındı. Bir kez, Türkiye’de yakalanan yoldaşların önemli bir bölümü hain ilan edilerek partiden çıkartıldı. Bu karar başka kararlarla “genişletildi”. Ülkedeki hemen hemen tüm partililerle, deşifre oldukları, polise düştükleri ya da bilindiği gerekçesiyle parti bağlarının kopartılması kararlaştırıldı.

Alınan karar öylesine tehlikeli, öylesine tasfiyeci bir karardır ki, bazı yoldaşlar parti içi ideolojik-politik çatışmadan dolayı ismen hain ilan edilip partiden çıkarılmışlar, konuşan ya da konuştuğu tahmin edilenler ise isimsiz bir çıkartmaya uğramışlardır. Bugün kim TKP üyesidir kim değildir belli değildir. Hatta bunun öylesine namussuzca bir uygulaması olmaktadır ki, yönetim kılığı bir kişiyi partiden çıkartmakta ama bunu kendisi hissederse, aman bize zarar verir düşüncesiyle, sen iyisin, doğru yapıyorsun, partilisin demektedirler. Bunlar arasında başka politik hareketlerle ilişkisini sürdürenler, TKP içinde bağımsızlıklarını sürdürenler vardır. Onlara bile “siz hala partilisiniz, aman bizden kopmayın, gelin uzlaşalım” diyorlar. Öte yanda ülkede büyük bir yığın partili midir, değil midir belli değildir. İşlerine geldiği anda partili, gelmediği anda partili değil!

Yurt içindeki tutuklamaları bahane ederek gerçekleştirilen bu tasfiye operasyonu, değişik bir yöntemle yurt dışında da uygulandı. Ülke dışındaki parti örgütleri aynı, genel likidasyon çerçevesinde, buldukları ülkelerin komünist partilerine devredilmeye başlandı. Bazı ülkelerde kardeş partiler bunu kabul ettiler, bazıları iç sorunlarınızı bizim içimize sokmanız uygun olmaz deyip reddettiler.

Bütün bu likidasyona üstelik “teorik” bir kılıf da bulundu. Plenumla birlikte desantralize parti fikri resmi parti politikası halini aldı. “Nerede bir yoldaş varsa, parti oradadır” belgisi parti örgütü kurmamanın teorik kılıfıdır. Nerede bir örgüt varsa değil, nerede bir yoldaş varsa parti oradadır! Radyo antenlerimiz vardır, bu antenlerden politika yayıyoruz, tek tek kişiler bu yönde tutum alırlar. Böyle komünist partisi olmaz.

Plenum’da kararlaştırılmadan önce, bu görüşü savunanlara şu örneği veriyordum: “Franko faşizmi döneminde Santiago Carillo da aynı tezi ileri sürmekteydi.” “Franko gericiliğinde Lenin’i bir parti objektif olarak olanaksızdır, politika yayan bir merkez olacak ve bu politikayı uygulayan tek tek partililer olacak diyordu.” Bir yandan siz S. Carillo’yu, İspanya partisini lafta eleştiriyorsunuz ama özde aynı şeyi yapıyorsunuz” diyordum.

1981 Plenumu'ndan sonra Partizan grubu İ. Bilen'in yerine alternatif aramaya başladı. Aynı 1973'te olduğu gibi çöküntünün kurbanı gerekti ve doğal kurbanı İ. Bilen idi, ama alternatif bulunamayınca yeni kurban seçildi. O da bendim. Elbet bugün bildiğim birçok detayı o gün bilmiyordum. Partizan grubu ülke içinde, ülke dışında normal parti ilişkilerini de kullanarak hakkımda komplo düzenlemeye başladı. Komplolardan yalnızca bir tanesini tesadüfen öğrendim. Onu öğrenmem, diğerlerini öğrenmeme yol açtı.

Şeklen Politbüro üyesi kalmak üzere yeni görev yerine gittim. Temmuz 1981'den Kasım 1982'ye kadar şeklen Politbüro üyesi olarak kaldım. Düzensiz ve çok uzun aralıklarla (ve her zaman olduğu gibi önceden belirli olmayan gündem maddeleri ile) toplanan, hiçbir ciddi konunun konuşulmadığı Politbüro toplantılarına katılmakla yetindim.

Büyük bir çöküntüye uğramış, yurt dışında soyutlanmış bir grup haline gelmiştik. Kendi içinde kanlı bıçaklı bir grup haline gelmiştik. Herkes herkesle kavgalıydı. Bütün bunlara rağmen özellikle politik-ideolojik planda yapıcı öneriler götürmeye çalıştım. Örgütsel planda tüm işlerden uzaklaştırılmışım, öneri yapabilecek bilgilenmeden bile uzaklaşmışım. Bu koşullar altında bile her katıldığım Politbüro toplantısında büyük bir uzlaşmacı dille somut öneriler götürmeye çalıştım. Bunların hiçbirini dikkate alınmadı, gündem maddesi bile yapılmadı. Artık şu durumu görmüştüm. Gönderildiğim yerde bir-iki yıl daha kalacaktım, ondan sonra iyi bir maaşla, oldukça yüksek bir maddi yaşam düzeyiyle ömrümün geri kalan günlerini "huzur" içinde geçirebilecektim. Bu olanak da bana açılmıştı. Bütün bu birikimlerin ışığında, çok kısa bir sürede karar verdim. Ya kendisine saygısını, insan olarak saygısını — vazgeçtim bir politik savaşçı, bir komünist olarak — yitirmiş biri olarak ömrümün geri kalan günlerini karım ve çocuğumla birlikte "huzur" içinde geçirecektim, ya da doğru bildiğim yolda, ülkemde bu gerici düzenin yıkılması için, ülkelerimizin hayata geçmesi için savaş yolunu seçecektim. İkincisini yaptım.

* * *

Partizan grubunun tutumuna karşı çıktıktan sonra kimin kaleme aldığı belli olmayan ama İ. Bilen imzalı, 21 Kasım 1982 tarihli dört sayfalık bir metnin dolaştırıldığını öğrendim. Parti örgütlerine, partililere o kadar güvenleri yok ki, o kadar zor durumdalar ki, bu metni kimsenin eline vermiyorlar. Kendi gruplarının üyesi, güvendikleri birkaç kişi bu metinleri dolaştırıyor ve yoldaşların tek tek somut konumuna göre ya kendi kişisel yorumlarıyla zenginleştirerek içeriğini sözüme ona özetliyor, ya da çok güvendikleri, ahbab-çavuş ilişkileri içinde oldukları birini bulurlarsa tek tek sayfaları göstererek okutuyorlar. Bir sayfayı okuttuktan sonra alıyorlar, ikinci sayfayı veriyorlar.

Parti örgütlerinde bunun da tepki gördüğünü duydum. Örneğin Federal Almanya'da bir il komitesi aynen şunu söylüyor: Parti örgütümüzün durumu öyledir ki, öylesine moralsizdir ki, öylesine zayıf bir durumdadır ki artık bir de bunu indirirsek, bir de bunu öğrenirlerse, parti örgütü kalmaz. Biz de bu karara uymuyoruz. Bu bildiriye örgütümüze indirmeyeceğiz.

III DEĞERLENDİRMELER

Ağırlığıyla kendi yaşadığım parti geçmişiyle ilgili bu aktardıklarımın önemli sonuçlar çıkarmak mümkündür. Bunlara geçmeden önce partinin geçmişinin bir yönüne daha değinmek istiyorum.

Partizan kliği eliyle gerçekleştirilen son likidasyon, baştan bu yana süregelen bir likidasyon zincirinin yalnızca son halkasıdır, dedik. Bu zincir kişilerle doğrudan bağlı değildir, ancak, TKP'nin özgül durumunda, İ. Bilen, bu zinciri bir anlamda simgeleştirmektedir. Bu yüzden, likidatör anlayışın sürekliliğini anlamak açısından, tarihten, İ. Bilen'in tutumuna ilişkin birkaç örnek aktarmak istiyoruz.

TARİHTEN ÖRNEKLER

Bu değerlendirmeyi ancak bugün yapabiliyoruz. 1973'lerde bunlar bir parti sırrı olarak, konspirasyon olarak gizleniyordu. İ. Bilen'in siyasal kişiliğini anlamaya yarayacak birkaç karakteristik olaya değinmek istiyorum.

1929 İzmir tutuklamasında İ. Bilen hapse düşüyor ve 1933'te Onuncu Yıl affıyla hapisten çıkıyor. Hapse girmeden önce parti içinde birbiriyle çatışan iki ayrı kanattan birinin militan kadrosunu oluşturmaktadır. İ. Bilen'in içinde bulunduğu militan kadro kendi hatıratında da yazdığı gibi, Hüsamettin Özdoğru ve Nazım Hikmet'lerin başını çektiği kadro. Yalnız hapis-tenken ülke dışında bir başka olay geliyor. TKP yönetimi 1927-28'den başlayarak TKP'yi adım adım likide etmektedir. TKP'nin iki kanadından birinin lideri olan Salih Hacıoğlu ailesiyle birlikte Türkiye'de aktif politikayı bırakarak bir başka ülkeye göç ediyor. 1926 Viyana toplantısında parti yönetimini ele geçiren Vedat Nedim Tör'ler 1927 yılında partiyi polise teslim ediyorlar. 1929-30'a gelindiğinde TKP ülkede dağılmış durumdadır.

1930 yıllarında, partinin örgüt olarak bilinçli likidasyonuna Nazım Hikmet karşı çıkıyor. İstanbul'da Pavli adasında bir parti toplantısı düzenliyor. Ülkede bulunan tüm partililerin temsil edildiği bu toplantıda Nazım Hikmet parti sekreteri seçiliyor. Türkiye'de Nazım Hikmet'in partiyi yeniden inşasına karşı çıkan, onaylamayan bir kişi söz konusu değil.

Ancak o sırada Komintern'deki parti temsilcisi ile Komsomol temsilcisi Komintern Yürütme Kurulu'nun çıkardığı bir bildiriyle ülkeye dönüyorlar. Bildirinin özü şu: Nazım Hikmet Troçkisttir, emperyalizmin ajanıdır, büyük bir provokasyon düzenlemektedir.

Bu iki kişi ülkeye gelip, yeni bir parti, "resmi" bir parti kuruyorlar. Komintern Yürütme Kurulu'nun tutumunu gören bazı yoldaşlar Nazım Hikmet'in başını çektiği anti-likidatör hareketten özeleştiriyi yapıp "resmi" partiye giriyorlar. Bunların içinde Yakup Demir yoldaş da var. İşte resmi partinin Nazım Hikmet'in örgütünden özeleştiriyi yaparak gelenlerle yaptığı toplantı, 1932'de İ. Bilen'in Dördüncü Kongre diye ileri sürdüğü toplantıdır. Tabii bu nasıl bir toplantıdır, kongre midir, konferans mıdır, partinin yeniden kuruluş toplantısı mıdır, bu bir politik değerlendirme konusudur.

İ. Bilen 1933’te hapisten çıkınca ikbal rüzgârının ne taraftan estiğini görüyor, derhal saf değiştiriyor. O güne kadarki silah arkadaşı, yakın arkadaşı, okul arkadaşı Nazım Hikmet’e o da polis–ajan demeye başlıyor. “Resmi” partide eski *Orak–Çekiç*’i yeniden çıkarmaya başlıyorlar. *Orak–Çekiç*’te Nazım Hikmet ve yanındaki tüm yoldaşların polis hareketi olarak partiden atıldıkları ilan ediliyor. (Tarih kaç kere tekerrür eder!)

1939’da Nazım Hikmet’e bildiğimiz provokasyon düzenleniyor, 1939’da hapishaneye giriyor, 1951 yılına kadar hapiste kalıyor. “Resmi” parti ise fiili ömrünü 1937 yılında sona erdiliyor. 1932–37 arasındaki ana politik çalışması, Nazım Hikmet’in anti–likidasyonist hareketinin likide edilmesi üstüne yoğunlaşmış, bu görevi bitince kendi varlık nedeni de bitmiştir.

Bu dönemin bir diğer ilginç olayı, Nazım Hikmet’in partisine karşı kurulan ikinci partide ve *Orak–Çekiç*’te, Hikmet Kıvılcımlı’nın İ. Bilen’le birlikte çalışmalarıdır. İ. Bilen’in yarıda kalmış hatıratında ve *Atılım*’ın sayfalarında H. Kıvılcımlı’nın 1932’de yapılan toplantıda partiden çıkarıldığı iddia edilmektedir. 1932’den sonra, 1934–35–36’larda yayınlanan *Orak–Çekiç*’lerde “işçi hareketine kendini adanmış büyük devrimci Hikmet Kıvılcımlı”nın (!) savunusunu yapan makaleler var. Bunlar arasında İ. Bilen’in kaleminden çıkmış makaleler de var! İkincisi, o dönem M. Kemal’in düzenlediği düzmece seçimlere, illegal komünist partisinin de katıldığını iddia ediyor ve *Orak–Çekiç*’te legal isimlerle aday gösteriyor. Bunlar arasında yine Hikmet Kıvılcımlı var. Hikmet Kıvılcımlı’nın sonraki politik yaşamının ağır hataları bir yana, elimizdeki belgeler 1932’de partiden çıkartıldığı iddiasını yalanlıyor.

İ. Bilen’in kişiliğini anlamamıza yardım edecek bir diğer olay, 1950’lerin ilk yarısında bazı kardeş partilerce onun milliyetçiliğinin ve Kemalizminin tescil edilmesidir. Ve yine yanılıyorsam bir dönem bu kusurunun (!) cezasını çekmiştir.

Nazım Hikmet olayında takındığı tutumun bir değişik biçimini Reşat Fuat Baraner karşısında görüyoruz. R. Fuat 1960’larda Mihri Belli’nin yanında yer alıyor. Ölene dek de onu destekliyor. İ. Bilen’in sorumlu yöneticisi olduğu *Bizim Radyo* ise bu yıllar içinde Reşat Fuat’ın da adı olan “Parti’den atılan hainlerin” listelerini yayınlıyor. Ama aynı İ. Bilen, 1973’ten sonra bir “anti Şefik Hüsnü” edebiyatıyla, ölmüş olan Reşat Fuat yoldaşa bambaşka bir tutum aldı.

Bir başka örnek: 1960’lardaki TKP yönetimi ile TİP yönetimi arasındaki ilişkiler, TİP yönetimi içindeki yoldaşların tutumu üstüne bilgiler parti arşivinde değil, İ. Bilen’in özel evinde saklandı. 1973’te parti yeniden kurulurken, politik düşünceleri, becerileri bir yana, bu insanların partililiklerini gizlemek için bu raporlar ortadan kaldırıldı. Ancak tesadüflerle bunları öğrenmek durumunda kaldık.

MENŞEVİK PARTİNİN KİŞİLİĞİ

Yukarıda gördüğümüz örneklerde İ. Bilen’de yansıyan özellik, bağlılıklarını bir anda değiştirebilme, daha doğrusu “ayarlayabilme” yeteneği, TKP’nin geçmiş ve bugünkü yönetimlerinin değişmez özelliği olagelmıştır. Yanlış anlaşılmasın, İ. Bilen nedeniyle böyle oldu demiyoruz, İ. Bilen olanın yansımasıdır, örneğidir, diyoruz.

Büyük–küçük her olayda gördüğümüz bu özellik, bir anlamda menşevik partinin kişiliğinin belirleyici yanındır. Bu da, her alanda ikiyüzlülüğü getirmiştir.

Yayın politikasında izlenen ikiyüzlülüğün somut bir örneğini vermek istiyorum. Partinin izlediği tasfiyeci ve kuyrukçu politikaya tepki duyan yoldaşlar ve parti örgütleri bu tutumlarını değişik biçimde dile getiriyorlardı. Bunlardan *İşçinin Sesi* gazetesine mektup yazarak TKP’nin izlemiş olduğu bu politikayı eleştirenler oldu. [Bak: *İşçinin Sesi*, sayı: 201–202– Mektup] TKP

Politbürosu'nda durum görüşüldü. Bazı Politbüro üyeleri bu mektupları kimlerin yazdığını Politbüro'ya rapor ettiler. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra aynı kişiler sorumlu oldukları *Atılım* gazetesinde bu mektubu *İşçinin Sesi*'nin uydurduğunu yazdılar!

Bu tutum partinin ideolojik konumu ve siyaseti düzeyinde yansıdığı zaman tabii sonuçlar çok korkunç oluyor.

1960'tan bu yana ele aldığımız tüm olaylarda bunu görmedik mi? Veli Dursun yoldaşa ve *İşçinin Sesi*'ne karşı "bir gecede" değişen tutum bunun en çarpıcı örneğidir. Bağlılıklar vardır. Ancak bu bağlılıklar Marksizm'e–Leninizm'e, Türkiye devrimine, gerçek anlamda proletarya enternasyonalizmine bağlılıklar değildir. Bakmayın "resmi" literatürde buna "proletarya enternasyonalizmi" denir ama gerçekte en iğrenç, en ince bir anti–Sovyetizmin ta kendisidir. Bu tutumun kaçınılmaz sonucu devrim hareketini sekteye uğratan, bugün son örneğini yaşadığımız periyodik likidasyonlardır.

ANTI–SOVYET KİMDİR?

Bir de aynı madalyonun öteki yüzü vardır. Her dönemde, bu tutuma karşı çıkan her harekete yöneltilen anti–Sovyetizm suçlaması.

Bugün utanmadan anma geceleri düzenledikleri Nazım Hikmet örneğinde gördük, *İşçinin Sesi*'ne karşı hala görüyoruz, bu yeni tutumundan sonra mutlaka şahsıma karşı da göreceğiz. Bu yalan yinelenir durur. Bunun altında yatan aşağılık düşünce, oportünistlerin kafasındaki hahin fikir şudur: "Sosyalist ülkeler, kardeş partiler bizi tanıyor, bizim politikamıza karşı çıkan Sovyetler Birliği'ne karşı çıkmaktadır."

Yok, böyle bir şey yoldaşlar. Kendileri gerçekten menşevik, likidatör bir politika izliyorlar. Bu politikaya karşı çıkan, eleştiren menşevizme, likidasyona karşı çıkmış olmuyor da, Sovyetler'e karşı oluyor! Anti–Sovyetizmin dik alası budur! Bu genç devrimcilerin, komünistlerin dünya devrimci merkezine karşı sevgisini sömürerek onları devrim kavgasından alıkoymaya çalışan iğrenç bir demagojidir.

SBKP'ye, Sovyetler Birliği'ne karşı bu provokasyona artık son vermek gerekiyor.

Bir komünist partisi yönetiminin meşruiyetinin kaynağı, sosyalist ülkelerin ona sağladığı destek değildir. Bu desteği bir de hak etmesi gerekir. Ülkesinde devrim savaşı vermesi gerekir.

Oportünist Partizan kliğinin komünistleri şaşırtmak için elindeki bir başka silah da parti tabanından yükselen tepki karşısındaki "kongre yapacağız" avutmacısıdır. Bu da en az anti–Sovyetizm suçlaması kadar sahte bir demagojidir. Bu yüzden partinin geçmişini anlatırken özellikle değinmediğim kongre sorununu burada ele almak istiyorum. Yalnız önce, parti yönetiminin bugünkü gerçeğine ilişkin son bir şey ekleyeyim.

İçi boş, gerçeği yansıtmayan birlik görünümüne sakın kanmayın. *İşçinin Sesi* hareketi kıncınca, geri kalan ekip, birlik olduğumuzu göstermeye çalıştık. Böyle bir şey söz konusu değildi. 1981'de parti içi darbe gerçekleşti. Partinin merkezi otoritesi hemen hemen tümüyle ortadan kalktı. Yine bu imaj yaratılmaya çalışıldı. Sonra, izlenen pasifist politikaya karşı tepkiyle Avrupa'da parti örgütü çöktü. Özellikle Federal Almanya'da, yine bu birlik görünümü verilmeye çalışıldı. Bu tasfiyeci tutuma karşı ben tavır aldım. Şimdi geri kalanlar birlik içinde görünmeye

çalışıyorlar. Tabii hemen şu soruyu sormak gerekiyor: Acaba birlik içindeler mi? Elbette değil. Özellikle yurt dışında somut yansımasını bulan bazı girişimlere göz atmak gerekir.

Parti yönetimindeki Partizan fraksiyonu, yine parti yönetimini paylaştığı bir başka gruba karşı savaşılabilmek için Avrupa'da paralel parti örgütü kurmaya başladı. Bunu legal barış hareketi ve dayanışma hareketi kılıfı altında yapıyor. Yine Partizan fraksiyonu yönetimi paylaştığı diğer grupla mücadele edebilmek için öteki ekibin çıkarttığı gazetenin yayınlanmasını durdurdu, kendi yeni bağlaşıklık kurduğu bir çevre ile bir legal yayın çıkartma hazırlığı içindedir. Bu da kardeş partilerden büyük tepki görüyor.

KONGRE SORUNU

Bilindiği gibi Türkiye Komünist Partisi'nin yarım asrı aşkın süredir kongresi yapılmamaktadır.

Kongre sorunu *İşçinin Sesi*'nin bastırmasıyla 1979'dan sonra gündeme geldi. 1980 Plenumu'nda kongreye hazırlanılması üstüne bir karar alındı. Fakat bir süre sonra bu bilinçli olarak unutuldu. Birincisi, kongrede parti programının tekrar ele alınması sorunu vardır. 1980 Plenumu'ndan sonra buna yönelik başlattığımız tezler çalışması sırasında bu işin içinden çıkılamadı ve kendi içimizde bir ayrışma ortaya çıktı. Zaten 1979 başında *Zayıf Halka* kitabıyla bir tartışma parti içinde başlamıştı, buna bir de parti yönetiminde tezler çalışması içinde çıkan tartışmalar eklendi. Bir süre sonra bu işin içinden çıkamayacağımız ortaya çıkınca tezler çalışmasını, onunla birlikte kongreyi de kenara koyduk.

12 Eylül darbesi bütün bu tartışmaları zaten bitirdi. 12 Eylül darbesinden sonra kongrenin adı edilmez oldu. 1981 Plenumu yapıldı. Parti içinde bir Bizans darbesi oldu. Yeni bir likidasyon politikası partinin resmi politikası haline geldi. 1981 Plenumu bitti. Partizan kliği birdenbire şunu hatırladı: "Yürükoğlu bize ha bire kongre dayattı, fakat biz bu toplantıda kongreyi görmedik, atladık bu konuyu!" Plenumda konuşulmuş, tartışılmış, onaylanmış belgelere Plenum dağıldıktan sonra, Kongre'nin de konuşulduğu, Kongre'nin toplanacağı üzerine kararlar alındığı yönünde ifadeler eklendi. Gayrı-ciddi, keyfi eklemelerin ikinci bir örneği, Plenum raporunda gözlemlendi. Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına ait bölümünde raporun o bölümünü hazırlamış bir uzman yoldaşın inisiyatifi ile Türkiye'de finans-kapitalin var olduğunu ifade eden cümleler geçti. Fakat herkes Plenum'da gerçekleştirilen Bizans darbesinin heyecanına kendini o kadar kaptırmıştı ki, bu bölüm de oylanıp geçti. Ancak Plenum bittikten sonra, "Türkçesini düzeltiyoruz, redaksiyon yapıyoruz" adı altında bunlar MK ve PB üyelerine danışılmadan çıkartıldı.

Bu komplocu düşünce tarzının altında çok derin ideolojik nedenler var kanısındayım. O da bu kişilerin gerçek Marksizm'den değil, kaba, ekonomist bir Marksizm'den sadece esinlenmeleridir. 60 yıllık TKP tarihi bu kaba, ekonomist yaklaşımın örnekleri ile doludur. Bu yaklaşıma göre Türkiye'nin sosyo-ekonomik düzeyini gelişmiş göstermek, otomatik olarak devrim sorununu gündeme getirir. Devrim sorununun gündeme gelmesi Türk-Sovyet ilişkilerini bozar. O zaman yapılacak iş Türkiye'nin sosyo-ekonomik gelişmesini olabildiğince geri göstermektir. Şimdilerde yaşadığımız bu anti-Marksist yaklaşımın en tipik örneği, 1968 yılında *Yeni Çağ* sayfalarında süren tartışmadır. (Bak: *Ek 4*)

Bazı sivri akıllılar vardı ki, Plenum toplantısı bittikten sonra, "biz bu toplantıyı neden kongre ilan etmiyoruz" dediler. Kongre karşısındaki tutumun gayri ciddiliğini göstermesi açısından bir örnektir.

1981'den sonra Kasım 1982 ayına kadar katıldığım göstermelik Politbüro toplantılarında birkaç kez daha kongre sorununun ne olacağı üzerine sohbetler yapıldı. Gerçekten çok "yaratıcı" öneriler geliyordu. Hiçbir toplantı yapılmadan kongre yapıldığını ilan etmek, çok dar bir grupla bir toplantı yapıp kongre diye ilan etmek, vb. Varlığı bile unutilan parti programının değiştirilmesinin artık zor olduğunu, yeniden eski programa sahip çıkılması gerektiğini, PB'de ileri sürenler oldu. Bütün bunlardan sonra PB'ye gerçekten büyük bir dürüstlikle, samimiyetle bir kongrenin nasıl toplanması gerektiği üstüne o ilk broşürdeki düşüncelerimi verdim ve bunda kararlı olduğumu söyledim.

Bugün yapılacak veya yapılmadan ilan edilecek bir kongre, yalnız radyo redaksiyonları çevresinde toplanmış bir kliğin kendi iç toplantısı olmaktan öteye gitmeyecektir. Bugün görüştüğüm, konuştuğum birçok yoldaş, hatta birçok konuda düşüncelerini paylaşmadığımız birçok yoldaş bile, şu tutum içindeler: "Benim temsil edilmediğim bir toplantı kongre değildir" diyorlar. Parti tabanında hangi otoriteyi kabul ederse etsin, bu görüş yaygınlaşmıştır. Çok zordur, gülünç bir olaydır artık şimdi göstermelik bir toplantıyı kongre diye yutturmaları. Olmayan örgütler nasıl temsil edilebilir?

Ama öte yanda başka gerçek var. Bu likidasyon politikasının sonucu, partiyle bağı kopmuş, aranmamış sorulmamış ama öte yandan savaşı terk etmek istemeyen yoldaşlar var. Bu yoldaşların bu sorumlulukla bir araya gelmişlikleri, oluşturdukları gruplaşmalar var. En azından bu gruplaşmaların, bir üst düzeyde toparlanabilmesi için temsil edilmeleri gerekir.

Parti yönetiminin olduğu gibi kongrenin de meşruiyeti sosyalist ülkelerin tanıyıp tanımamasına bağlı değildir. Bugün Türkiye Komünist Partisi'nde, şu koşulları sağlamadan hiçbir kongre meşru sayılamaz:

1. Kongre delegelerinin, örgütlerin seçtiği temsilciler olarak katılımı.
2. TKP'nin Leninci kanadının katılımı
3. Eski MK üyelerinin katılımı.

Bu koşulları, Partizan kliği yerine getiremez, intihar etmesi olur. Bunlar partimizin Leninci kanadının söz verdiği, ancak onun yerine getirebileceği koşullardır.

ÇAĞRI

Komünistler, geçmişten ders çıkaralım. Komünist partisinin işleyiş kuralları çerçevesinde, gerçek TKP'de güçlerimizi birleştirelim. Partimizi, devrimimizi boğmak isteyen bu oportünist likidasyon zincirini kırıp parçalayalım. Altmış yıllık tarihimizde ilk kez bunun olanağı elimizde-dir. TKP'mizi yükseltelim!

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

5. Kongre için ileri!

EK I

MK 1979 PLENUMU

1. ULUSLARARASI DURUM

Sovyetler Birliği'nin, sosyalist ülkelerin yürüttüğü ardıcıl barış politikası sonucunda barış ve yumuşama süreci engelleri aşarak gelişiyor. SALT II'nin imzalanma düzeyine gelmesi bunun somut bir örneğidir.

Emperyalizmin saldırgan niteliği değişmemiştir. Pentagon, NATO egemen çevreleri gerginliği arttırma, silahlanma yarışını hızlandırma yolunu bırakmıyorlar. Son NATO toplantıları, Avrupa'ya, NATO ülkelerine yeni atom silahları yerleştirme çabaları, NATO'nun etkinlik alanını genişletme girişimleri bunu gösteriyor.

Emperyalist çevrelerle Çin hegemonyacılarının işbirliği süreci ilerlemiştir. ABD'nin güdümünde Çin yönetiminin Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'ne barbarca saldırısı bu işbirliğinin dünya barışını, halkların bağımsızlığını nasıl tehlikeye attığını açıkça gözler önüne seriyor. Vietnam halkıyla dayanışma hareketi uluslararası dev boyutlar almıştır.

Amerikan emperyalizminin bölgemizdeki konumları Afganistan ve İran'daki devrimci gelişmeler sonucunda daha da zayıflamıştır. CENTO çöktü. Emperyalizm çatıştırdığı İsrail-Mısır uzlaşması çevresinde yeni saldırgan bloklar oluşturma peşindedir. Bu nedenle Türkiye'de, tüm bölgede askersel konumunu güçlendirmek için baskısını arttırıyor. Bu baskılara karşı bölge halklarının, Arap ülkelerinin direnişi yoğunlaşıyor.

Emperyalizmin bütün bu girişimlerine karşı dünya çapında güçler dengesi sosyalizmden, dünya işçi hareketinden, ulusal kurtuluş hareketinden yana daha da değişiyor. Bir harp tehlikesini önlemek, gerginliği azaltmak, barışı güvenceye almak için dünya barış güçleri geniş bir savaşım sürdürüyorlar. Bu savaşım içinde, dünya komünist ve işçi hareketinin birliği artan bir önem kazanıyor. Kardeş komünist partileri arasında bu amaçla ortak çıkışların güncelliği, zornluluğu artıyor.

2. MEMLEKETTE DURUM

Emperyalizm, başta Amerikan emperyalizmi, bölgede konumlarını güçlendirmek planı içinde Türkiye'ye özel bir önem veriyor, bu nedenle baskılarını daha da arttırıyor. Ekonomik, süregelen bunalımdan yararlanmak isteyen emperyalist Amerika, politik, askersel yeni istemler dayatıyor. U-2 uçaklarına uçuş serbestliği, yeni üsler istiyor. Ulusal bağımsızlığımızı kısıtlayan yeni politik koşullar dayatıyor.

Ekonomik, politik bunalım derinleşiyor. Bu bunalım süreci içinde köyde kentte ayrışma hızlanıyor. Çelişkiler keskinleşiyor. Sınıf savaşları sertleşiyor, koşulları değişiyor. Küçük burjuvazinin iki yana sallantıları buradan geliyor. Burjuvazinin eski yöntemlerle hükümet etme olanakları daralıyor. Parlamenter yöntemlerden, baskı yöntemlerine geçiyor. Sıkıyönetime gidiyor ve bu baskıyı daha da geliştiriyor. Baskı en başta işçi sınıfına, komünistlere, ilerici güçlere karşı yöneliktir.

Faşizm tehlikesi gündemden inmemiştir. Faşist saldırılar, terör alabildiğine sürüyor. Maocu gruplar bu saldırılarda aktif rol alıyor. Egemen sınıflar, bu tırmanışta serüvenci–terörcü örgütlerden de yararlanıyor.

Tekelci burjuvazi, emperyalizmin dayatmaları paralelinde planlı, hazırlıklı çıkışlar yapıyor.

3. HÜKÜMETİN TUTUMU

Geçtiğimiz bir yıl içinde hükümetin sağa kayması süreci hızlandı. Bu süreç üç alanda açıkça görülüyor: Emperyalizmin dayatmaları, tekellerin baskıları ve gerici–faşist güçlerin saldırıları karşısında hükümetin geri adımlar atması, ödünler vermesi...

Topraklarımızdaki Amerikan üsleri “açıldı”, yeniden yoğun işletilmeye başlandı. Hükümet NATO’culukta ayak diriyor. UPF’nin reçetelerini adım adım uyguluyor.

Hükümet işçi sınıfını, emekçileri kemerleri sıkıya zorlamıştır. Türk–İş’le “toplumsal anlaşma”, Türk–İş’in yanı sıra DİSK’le “sarı uzlaşma” imzalamıştır. CHP sağ kanadı, sınıf sendikalarına karşı burjuva ajanları aracılığı ile bölücülükle saldırıyor. Böylelikle emekçilerin zamlara, devalüasyonlara karşı direnişini kırmak, toplu sözleşme döneminde savaş gücünü zayıflatmak istiyor.

Hükümet faşist odakları kurutmaya yönelik tutarlı adımlar atmıyor. Gericiliğin anti-demokratik baskıları yoğunlaştırma istemlerini kendisi uyguluyor. Sıkıyönetimi genişletiyor. TKP programına karşı yargılama bunun bir dalıdır. 1 Mayıs’a karşı geniş çaplı saldırı, tutuklama ve yargılamalar sürüyor. Sıkıyönetim özellikle Türkiye Kürdistanı’nda yoğunlaşmış, şovenizm hız kazanmıştır.

Hükümetin bu tutumu, konumu, plenumun görüşlerini doğrulamıştır. Plenumda vurgulandığı gibi “CHP’nin içinde, onun başını çeken sağ kanat içerde gerici, dışarıda emperyalist çevrelerle her zaman uyuşmalara gidebilir. Onlara ödün verebilir. Veriyor da. Ama bu emperyalistlerle, içerde gerici çevrelerle aralarında var olan çelişkilerin silindiğini, ortadan kalktığını göstermez.”

Bütün alanlarda CHP üst yönetiminin reformist politikası, demagojisi, politik belgileri iflas etmiştir. Emperyalizmin ve tekellerin çıkarına bir politikayı, böyle bir demagojiyle halka benimsetme olanakları daralıyor. Hükümetin politikası ve CHP üst yönetiminin ilerici güçlere karşı aldığı düşmanca tutum sonucunda, CHP örgütlü yığın desteğini yitiriyor. CHP’ye umut bağlayan, seçimlerde kendi istemleri doğrultusunda ona oy veren yığınların bu partiden yüz çevirme süreci başlamıştır. Ama reformizmin etkileri emekçiler arasında henüz tümüyle kırılmış değildir.

Bu politikanın sürmesi, emperyalistlere, tekellere, iç gericiliğe yeni yeni dayatmalar, istemler için olanak verecektir. Egemen çevreler yaptırabildikleri kadarını bu hükümet eliyle uygulamak politikası izliyor. Öte yandan daha gerici seçenekleri yedekte tutuyorlar. Hükümetin sağa doğru attığı her adım, kendi alanını daraltıyor, gerici seçeneklerin güçlenmesine neden oluyor.

Plenumda belirtildiği, saptandığı gibi, hükümetin politikası sınıfsal karakteri bakımından geçmişteki hükümetlerden nitelikçe ayrı değildir. Bu da bir burjuva hükümetidir. Adım adım işbirlikçi tekelci burjuvazinin isteklerini uyguluyor. Öte yandan egemen sınıfların baş partileleriyle bugünkü hükümet arasındaki ayrımlar gözden kaçırılmamalıdır. Bu en başta CHP tabanı-

nın taşıdığı demokratik anti–emperyalist potansiyelden ileri geliyor. Son günlerin olayları da bu görüşü doğruluyor.

4. TKP’NİN POLİTİKASI

Partimizin politikası, bildiri, çağrı ve açıklamalarıyla, belgeleriyle, Atılım’daki, sözlü, yazılı merkez yayınlarındaki yazılarla açıklanmıştır. TKP, baş düşman NATO’ya, emperyalizme, iş–birlikçi tekelci burjuvaziye, gerici, faşist güçlere karşı savaşı öne almıştır. Ulusal bağımsızlık, ileri demokrasi, barış ve sosyalizm için yığınların savaşlarını örgütüyor. Onların güncel istemleri için çıkışlarını bu savaşla bağlıyor. Hükümetin politikasının iç yüzünü yığınlara açıklıyor. Hükümetten yüz çeviren ya da onu henüz destekleyen halk yığınlarını ulusal demokratik cepheye kazanmak yolundan yürüyor.

Ulusal demokratik cephe sorunu, partimizin ana politikasıdır. İşçi sınıfının birliği, işçi–köylü bağlaşıklığı cephe için savaşın ayrılmaz parçasıdır. Partimiz üstten ve alttan tek cephe politikasını birbirinin karşısına koymuyor. Politik güçlerle bağlaşıklık kurmanın yanı sıra yığınlar içinde kendi programının temelinde bağımsız çalışmasını yürütüyor. Proletarya hegemonyasını bu yolla sağlama yolunu izliyor. Sınıfsal olarak Türk, Kürt bütün ulusal azınlıklardan işçi sınıfı, emekçi köylülük, orta katmanlar, ulusal burjuvazinin bir kesimi ulusal demokratik cephenin güçlerini oluşturuyor. Burada, politik olarak TKP’nin yanı sıra, TİP, TSİP gibi sosyalist partiler, CHP’nin sağ kanat dışındaki kesimi, demokratik Kürt hareketi yer alabilir. Partimiz bunun için savaşıyor.

5. SINIF SAVAŞLARI

Sınıf savaşları sertleşerek sürüyor. İşçi sınıfının savaşları giderek daha politik nitelik alıyor. Yığınların örgütlü, bilinçli kesimleri kazanımları, konumları korumak ve daha ileriye götürmek için savaşıyor.

Sendikal hareketin içinde, plenumun gösterdiği doğrultuda, tabandan partinin etkinliği artıyor. Bu gelişme, sendikaların kongrelerine yansıyor. Bunun sonucunda DİSK’in geçen genel kurulunda anti–TKP’ciliğin başını çeken bölücü sendika bürokratları “tabansız” kalmışlardır. Ama kimi yerde burjuvazinin, CHP sağ kanat yönetiminin sınıf sendikalarına karşı tekellerle birlikte giriştiği bozguncu girişimler sonucu yer yer gerilemeler de oluyor.

Sıkıyönetime, yoğun baskı ve saldırılara karşı ilerici gençliğin örgütlenmesi yaygınlaşıyor. Sıkıyönetim koşullarında İGD militan eylemler düzenliyor. Anti–faşist, anti–emperyalist gençliğin eylem birliği süreci ilerliyor.

İlerici kadın hareketi de zor koşullarda etkin bir savaşım veriyor. Sıkıyönetim İKD merkezi ve bütün şubelerini kapatması da bunu gösteriyor.

Barış hareketi ulusal ve uluslararası alanda çalışmalarıyla artan bir saygınlık kazanıyor.

Yığınların eskiye göre hareketliliği azalmıştır. Nedenleri: 1) Terörün artması (sıkıyönetim, baskılar, faşist tırmanış), 2) hükümetin reformcu demagojisi, 3) burjuvazinin işçi hareketini bölme girişimleri (DİSK’in bölünmesi), 4) ulusal demokratik güçlerin bölünmüşlüğü, oportünizmin etkisi.

Kimileri hareketliliğin azalmasını mutlaklaştırıyor. Kimiler de bunu parti örgütlerinin pasifliğine bağlıyor. 1 Mayıs eylemi her iki görüşün yanlışlığını ortaya koymuştur. Yığınlar 1 Ma-

yıs'ta baskı ve yasaklara kendiliğinden hareketlerle yanıt vermediler, ama partinin gösterdiği yoldan disiplinli gür bir çıkış yaptılar.

Bugün kendiliğinden gelme halk hareketinin birdenbire yükselmesine yön vermek durumunda mıyız? Yoksa hareketliliği geçici de olsa azalan yığınları eyleme çekmek, olası yığınsal patlamalara hazırlıklı olmak göreviyle mi karşı karşıyayız? Somut durum ikincisini gösteriyor. Yığınların hareketliliğini arttırmak için açık, net bir politika izlemek, ulusal demokratik güçlerin birliği için savaşmak, burjuva reformizmiyle, sağ ve “sol” oportünizmle ideolojik savaş yükseltmek gerekiyor. Her şeyden önce partinin Leninci birliğini daha da pekiştirmek zorunluluk oluyor.

Legal olanaklar daraldıkça illegal çalışmanın önemi artıyor. Bu, santralizmi, konspirasyonu daha da güçlendirmeyi, işçi ve komünist partisi kadrolarını korumayı, ezdirmemeyi gerektiriyor. Her tür legal olanaklardan büyük olsun, küçük olsun sonuna kadar yararlanmak zorunludur.

Bu durum yeni çalışma yöntemleri bulmayı, geliştirmeyi gerektiriyor. Fabrikalarda stratejik işyerlerinde örgütlenmek, işçi sınıfıyla bağlanmak, daha da önem kazanıyor. Bunun yanı sıra, memleketin değişik yörelerinde örgütlenmek, yığınların savaşlarını örgütlemek, yalnız bir kaç yere sıkışıp kalmamak gerekiyor. Planlı, örgütlü olarak, yöre, il komitelerinin çıkışları partiyeye güç katıyor. Yer yer “korsan” denilen gösteriler düzenleniyor. Türkeş'in faşist gövde gösterilerine, gezilerine karşı halkın tepkisini örgütlemekte parti başarılı oluyor.

Serüvenci gruplar, faşist teröre bireysel terörle yanıt veriyor. Bu da faşist tırmanmaya yeni olanaklar sağlıyor. Anti-komünist kampanyalara gerekçe yaratıyor. Yığınların eyleme geçmesini zorlaştırıyor. Buna karşılık TKP, anti-empyralist, anti-faşist yığın eylemini ana savaşım biçimi olarak belirliyor. Halkın can güvenliği için yığınların eylemini, gücünü ve eylem birliği ilkesine dayanan yığınsal örgütlenmeyi öngörüyor. Kimileri can güvenliği komiteleri çağrısını silahlı savaş örgütü kurma çağrısı olarak anlıyor. Kimisi de ciddiye almıyor. Ajitasyon deyip geçiyor. Gerici, faşist güçler, gençlerin canını almak isteyenler, bu belgeye doludizgin saldırdılar. CHP sağ kanadı da sıkıyönetimi halkın karşısına dikti. Bu durumda can güvenliğini halkın sağlamasını anlayamayanlar, dönüp sıkıyönetimden medet umdular.

Konferans konuşmasındaki “barikata çıkmak” kavramı da böyle çarpıtılıyor. Bu sözlerin anlamı neydi? Profilo'da işçilerin girdiği somut bir savaş desteklemiştik. Komünistlerin barikata çıkan işçilerin yanında olduğunu, bundan böyle de olacağını duyurmuştuk. Bu olayı, savaşın nasıl sert koşullarda, kan ve ateş içinden geçtiğini vurgulamak için göstermiştik. Kimileri, bunu günümüzde “barikata çıkma” çağrısı biçiminde çarpıtıyor. Oysa aynı konuşmada bu tür çarpıtmalara karşı kesin bir tutum vardır. Fabrikalar kalemizdir belgisi savaş yolu olarak konmuştur. Kimileri de işçi sınıfının somut koşullarda bir savaş biçimi olan “barikata çıkma” eylemine tümüyle karşı çıkıyor. Böylelikle barışçıl koşullarda da her türlü savaş biçimlerine hazır olmayı gerektiren Leninci ilkeyi yadsıyor. Bunu da boş bir ajitasyon olarak görüyorlar.

6. 1 MAYIS

Parti örgütleri 1 Mayıs taktiğini, parti kararları temelinde uyguladılar. İşçi sınıfıyla birlikte 1 Mayıs'ta yığınsal bir gösteri düzenlemek için DİSK'in çağrısı önce desteklenmiştir. Ancak bu nitelikte bir gösteri için TKP'nin öne sürdüğü ilkelerin göz ardı edilmesi, eylem birliğine, kolektif bir önderliğe DİSK yöneticilerinin sırt çevirmesi egemen güçlerin, sıkıyönetimin hazırladığı provokasyon tuzağına yol açmıştır. TKP bu durumda aldığı karara uygun olarak emperyalizme, NATO'ya karşı yığınsal güçlü bir çıkış olanağının bulunduğu İzmir'de 1 Mayıs'ın örgüt-

lenmesi görüşünü desteklemiştir. Egemen güçlerin başta komünistlere, işçi sınıfına karşı kurduğu provokasyon tuzağı boşa çıkarıldı, 1 Mayıs yığinsal örgütlü, bilinçli bir biçimde yapıldı. NATO'ya, emperyalizme, faşist tirmanışa karşı bir çıkış oldu.

7. PARTİ İÇİ BAZI GELİŞMELER

Plenumdan bu yana partimiz nicelikçe ve nitelikçe geliştirdi, güçlendi. Partinin gelişmesi, her şeyden önce onun politikasının doğruluğunu gösteriyor.

Öte yandan partinin içinde bazı boy atma, gelişme zorlukları baş gösterdi. Deneyler gösteriyor: Sınıf savaşlarının sertleşmesiyle baskı ve saldırıların artmasıyla küçük burjuvazinin sallantılı tutumları şu ya da bu biçimde işçi hareketine de yansır. Baskı ve terör karşısında pasifliğe, yılgınlığa, bir de sabırsızlığa, serüvenciliğe kapılan küçük burjuvazinin sağa sola savrulmaları işçi hareketinde sağ ve “sol” oportünist yanlılara temel olur. Bu sallantılar partimizde de kimi yanlış ve sorumsuz görüş ve tutumlarda yansıyor.

Bunun yanı sıra bir kısım emekçilerimizin çalışmak için yurt dışına göç etmesi, bunların ve öğrenci-aydınların buldukları ülkelerin özgül koşullarında savaşması, buradaki parti örgütlerini bir de bu özgül koşulların olumsuz etkileriyle karşı karşıya bırakıyor

Parti içinde parti politikasından ayrılan görüşlerin yurt dışındaki parti örgütleri içinde belirmesi bu nedenle rastlantı değildir. Kuşkusuz bu, memleketteki parti örgütlerinin bu tür bir tehlikeyle karşı karşıya olmadığı anlamına gelmez.

Parti içindeki yanlış görüşler yalnızca nesnel koşulların otomatik bir sonucu değildir. Bu görüşlere ve onların ideolojik kökenlerine, kaynaklarına karşı yoğun bir ideolojik savaşım bu nesnel koşulların etkilerini ortadan kaldıracaktır. Bunun için, bu tür yanlış görüşlerin boy vermesinde ideolojik çalışmalarımızdaki bazı yetersizliklerin de payı vardır. Plenumda ideolojik çalışmaların düzeyinin yükseltilmesi gereği belirtilmişti. Gündemde duran bu sorunun çözümü için, bazı önlemler, bu arada bir seksiyon kurulması kararlaştırılmıştı. Bunun planlanması örgütlenmesi, uygulanması için yapılan işbölümü yetersiz kaldı. Öngörülen bazı adımlar da pratik nedenlerle gerçekleştirilemedi.

Yanlış görüşleri savunanlar bizim yoldaşlarımızdır. Bu görüşleri eleştirmek, doğrultmak, bizim görevimiz, bizim yükümlülüğümüzdür.

Parti içinde yanlış görüşler kendilerini hangi sorunlarda ortaya koyuyorlar?

Bunun çarpıcı bir örneği “*Zayıf Halka*” kitabının yayınlanması ve dağıtılmasında görüldü. Kitap Plenum kararlarına, disipline, konspirasyona ters düşen bir biçimde dağıtıldı. Partiden gizli kitap basmak, dağıtmak, grupçuluğa yol açmaktır. Parti tüzüğünde yeri yoktur. Kitabın içeriği parti politikasını savunur görünüyor. Ama parti taktiğini serüvencilik yönünde saptırıyor. Bugün memlekette devrimci durumun var olduğundan hareket ediyor. Partinin bunun gerisinde kalan bir politika izlediğini ileri sürüyor. Bugünkü koşullarda serüvene götürücü önerilerde bulunuyor. Yazar Merkez Komitesi üyesi olarak açıkladığı bu görüşlerle partiye kendi çizgisini dayatmaya ve parti politikası üzerine tartışma açmaya çalışıyor. Bu tutum partinin birliğini sarsıcı bir işlev görüyor.

Bunun yanı sıra yine yurt dışındaki başka yoldaşlardan partinin bazı önemli saptamalarını, politikasını, *Atılım* yazılarını, radyo yayınlarını, içeriğini, dilini eleştirenler çıktı. İzinsiz parti bildirisi basanlar oldu. Bunlar *Atılım* üzerine tartışma açılmasını ve kendi buldukları yerde

legal adresi olmasını istiyorlar. Ama bunlarla ötekisi arasında fark var. Birisi görüşlerini raporla bildiriyor. Kararları, politikayı eleştiriyor. Ötekisi kararları açıkça çığnıyor.

Kitap “zayıf halka” görüşünü kendi yanlış görüşlerine kalkan ederken, kimi yoldaşlar da Türkiye’nin emperyalizmin zayıf halkası olduğunu yadsıyor. Merkez Komitesinin can güvenliği sorununu içeren bildirisini, Konferans kapanış konuşmasının bazı bölümlerini aynı biçimde yanlış buluyor. Kimisi partinin dışında komünist grupların varlığını öne sürüyor.

Her ikisi de genel sekreteri paravana yapıyor. Birisi and içiyor, sonra bildiğini yapıyor. Ötekisi “senden sonra ne olacak” deyip o da bildiğini okuyor.

Geçtiğimiz dönemde, yurt dışı örgütleriyle yurt içi örgütlerin gelişme hızı farklı oldu. Ülke içinde parti örgütleri, kadrolar nicelikçe olduğu gibi, nitelikçe de daha hızlı gelişti. Bu da partinin memlekette doğal yatağına oturduğunu kanıtıyor. Öte yandan, yurt dışındaki örgütlerin önemi azalmış değildir. Bu örgütler memlekete bir köprübaşı olma görevini sürdürüyorlar. Bu nedenle, yurt dışındaki örgütlerin memleketteki sınıf savaşlarının koşullarına göre, kadro politikası izlemesi zorunluluktur. Başka bir deyişle tüm parti örgütlerinde aynı kadro niteliklerinin yaratılması görevi gündemde duruyor.

Bu Leninci parti normlarını, parti anlayışını, üyelik ölçütlerini, parti eğitimini, Leninci çalışma stilini, devrimci özveriyi, planlı çalışma ve işbölümünü ardıcıl olarak uygulama, el işçiliğini, dar pratikçiliği, dernekçiliği bırakma zorunluluğu gündemden inmemiştir. Bunlara ters düşen her türlü eğilimle savaşmak zorunluluk olarak kalıyor.

Bir yıl içinde 4, 3 ya da 1 kez rapor yollayan örgütler vardır. Oysa Plenum kararları, parti tüzüğü düzenli rapor vermeyi görev olarak belirliyor. Öte yandan partiye karşı akımlar arasından partiye alınanların yeterince kontrol altına alınmaması, bazı örgütlere zarar vermiştir. Bir parti örgütünün raporunda üyelerin yüzde ellisinin çelik disiplinli oldukları, ötekilerin ise derece derece bu durumda olmadıkları söyleniyor. Partinin yığınsallaşma belgisini yanlış yorumlama birçok yerde niteliği olmayan kimselerin üye alınmalarına yol açmıştır. Gene kimi yurt dışı örgütlerinde MK’nın işlerini yürütmeye karşı ilgisiz bir yaklaşım vardır. Durum’un Fransızca, Almanca çeviri işi buna örnektir. Parti yayınlarının gönderilme işi de düzene girmiş değildir.

Yığın çalışmalarında yığınsallaşma adına politik savaş düzeyini düşürme eğilimleri de yer yer görülüyor. Oysa güncel, doğru, parti politikasını yansıtan politik belgilerle örgütlenen gösterilerin çok daha yığınsal olduğunu pratik kanıtlıyor.

Yurt dışındaki örgütler, o ülkelerdeki önemli oportünist akımlara (sosyal demokrat ideolojiye, Avrupa komünizmi türünden görüşlere, goşizme) karşı ideolojik savaşımı arttırmak zorundadırlar.

TKP yayınlarında bu konularda yurt dışındaki örgütlere kendileri dışındaki ideolojik tehlikelere karşı uyaran yayınlar yapılmıştır. Ancak edindiğimiz izlenimlerden, partinin bu görüşlerinin örgütlere gereğince kavratılıp özümsetilmediği ortaya çıkıyor. Bu görevin yerine getirilmemesi sorumsuzluktur.

Yurt dışındaki parti kadrolarımız bütün olumsuz etkileri yenecek güçtedir. Faşistlere karşı son aktif yığınsal çıkışları bunun en açık örneğidir.

Burada yalnız partide aksayan yanları ele almakla kalmıyoruz, iyi olanları da nasıl geliştireceğimizi düşünüyoruz.

Örneğin, tüm zorluklara karşın teleks ve bağ işleri düzenli yürüyor. Radyoların yayınları küçük bir kadroyla etkin bir biçimde sürdürülüyor. Yayın saatleri artıyor. Daha iyi ayarlanıyor.

Atılım canlı sorunlara eğiliyor. Işık tutuyor. Memlekette yasaklara karşın var olan olanaklar kullanılarak legal yayınlar, (*Savaş Yolu*) başka adlar altında (*Ürün*) çıkıyor. Yurt dışında *Kurtuluş* gazetemiz gelişiyor, eksiklerini yenebiliyor.

Bu alandaki başlıca eksiklik, eşgüdümü sağlayacak bir mekanizmanın kurulamayışıdır. Bunu yapmak zorunluluktur.

Geçtiğimiz dönemde TKP'nin dünya komünist hareketi içinde saygınlığı artmıştır. Kardeş partilerle bağları giderek güçleniyor. Küba Komünist Partisi'yle çıkarılan ortak bildiri, bölge-mizde üç kardeş partinin ortak bildirileri bunu belgeliyor. Bu ilişkiler, karşılaşmalar sürecektir. Gelişecektir. Öte yandan TKP programının yargılanmasına karşın kardeş komünist ve işçi partileri arasında dayanışma geniş boyutlara ulaşmıştır. Bu konuda protestolar, dayanışma mesajları, yayınlar sürdürülüyor.

Görülüyor ki, partimizin boy atması, gelişmesiyle atılan yanlış adımlar, yanlış tutumlar partiyi kendi ana yolundan şaşırtamaz. Böyle bir niteliği yoktur. Parti bütün engelleri yenip, Leninci birliğini daha güçlendirecektir. Önümüzde kongre vardır. Kongreye bu zorlukları yenerek Leninci birlikle gidecektir.

EK II

TKP MK GENEL SEKRETERİ İ. BİLEN YOLDAŞIN 21 EYLÜL 1980 GÜNÜ *TKP'NİN SESİ RADYOSU*'NUN SORULARINA VERDİĞİ YANITLAR

Soru: Bilen yoldaş, yeni politik durumla ilgili partimizin görüşünü açıklar mısınız?

Bilen yoldaş: Türkiye, tarihinin en karanlık günlerinden birini daha yaşıyor. 12 Eylül'den bu yana ülkemiz, Amerikancı bir askersel diktatora altındadır. Bu diktatora, generaller cuntası, parlamenter sistemi kökünden yıktı. Saldırısının sivri ucunu işçi sınıfına çevirdi, halkımızın tüm demokratik kazanımlarını teker teker yok etti. İşçi sınıfımız, emekçi halkımız, ulusal kurtuluş savaşı yıllarından bu yana en büyük ve en amansız bir saldırıyla karşı karşıyadır.

Askersel diktatora, Amerikancıdır, emperyalizmin çıkarlarını savunuyor. İşbirlikçi, tekelci burjuvaziye dayanıyor. Politikasında anti-komünizm ağır basıyor.

12 Eylül devirmesi, başta Amerikan emperyalizmi olmak üzere, NATO'ya egemen çevrelerin yeni askersel-politik saldırısıyla doğrudan bağlıdır. Emperyalistler, günümüzde sosyalist ülkelerle dünya çapında çatışma politikası izliyorlar. İran'da Şahlığın yıkılmasından ve Afganistan'da devrimin yeni bir aşamaya yükselmesinden bu yana, Amerikan emperyalizmi Türkiye'ye çok daha büyük bir önem vermeye başladı. Birçok kez açıkladığımız gibi, Pentagon Türkiye'yi bölgemizde tehlikeli planlarına gözü kapalı katılmaya zorluyor. Ne ki, bu planlar, yalnız emekçilerin değil, burjuvazinin önemli kesimlerinin bile çıkarlarıyla çatışıyor. O nedenle, emperyalist planların uygulanmasında değişik burjuva kesimlerinin de egemenliğe katıldığı parlamenter sistem giderek engel oluşturdu. Emperyalistler, dayatmalarına kölece evet diyecek tek rejim olarak, askersel bir diktatorayı görüyor. İşte, cuntayı yaratan başlıca etkenlerden birisi budur. Amerika ve NATO yayılcı çevrelerinin çıkarlarıdır.

Cunta ilk iş olarak, NATO'nun Güney Doğu kanadının güçlendirilmesinde ABD'nin dayatmalarını yerine getiriyor. Yunanistan'ın NATO askersel kanadına dönüşünü sağlamak için, Türkiye'nin ulusal çıkarlarına aykırı her türlü ödünü vermeye hazırlanıyor. Öte yandan İsrail Siyonistleri, cuntayı destekliyor. Bu da, Orta Doğu'da emperyalizmin yeni bir askersel blok oluşturma çabalarının artacağını gösteriyor. Cunta, daha ilk günden, NATO'ya, ikili kölelik anlaşmalarına bağlı olduğunu açıklamıştır. ABD'nin ülkemizdeki üslerini daha da güçlendireceği, atom yığınaklarını arttıracığı açık bir gerçektir. Cunta'nın, Birleşmiş Milletler Cenevre temsilcisi Kırcı bir Amerikan dergisinde Sovyetler Birliği'ne karşı kışkırtmalarda bulundu. Görülüyor ki, cunta, emperyalizmin planlarını uygulamada Ortadoğu'da bir vurucu güç oluyor. Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkileri bozma girişimlerine karşı savaşımın başarısında, sosyalist ülkelerin ilkesel barış politikası temel etkindir.

TKP, öteden beri bir gerçeği vurguluyor: işbirlikçi, tekelci burjuvazi derinleşen bunalımdan çıkış yolunu devlet tekelci kapitalizmine tırmanmakta görüyor. Egemen sınıflar, ülke kapılarını emperyalist tekellere açmak, bunların yatırım yapmalarını sağlamak için ekonomik bağımsızlıktan büsbütün vazgeçiyor. Tekeller vurgunlarının, aşırı karlarının önünde tüm engelleri, en başta işçi sınıfının örgütlerini, onun savaşımını ezmek için her yola hazırlanıyor. 12 Eylül devirmesinin altında, işte tekellerin bu planı yatıyor. Emperyalizme dört bir yandan bağlanmış

Türkiye'de burjuvazinin hızla tekelleşmesi, iç çelişkileri sertleştirdi. İşçi sınıfının, emekçilerin sömürüye karşı savaşı yeni boyutlar aldı. Burjuvazinin tekelci olmayan kanadı ile tekelci kanat arasında da karşıtlar büyüdü. Devlet tekelci kapitalizmi yöntemleriyle, parlamenter demokrasi denilen rejim bağdaşmaz oldu. Onun yerine finans oligarşisinin çıkarlarını yansıtan çıplak bir diktatora, 12 Eylül'de militarist klik eliyle ülkemize dayatıldı. İşbirlikçi, tekelci burjuvazinin Amerikancı cuntayı büyük bir sevinçle karşılaması bundandır.

Cunta, devrik hükümetin izlediği ekonomik politikayı devlet tekel kapitalizmine özgü yöntemleri, olduğu gibi benimsediğini açıklıyor. Bu da doğaldır. Çünkü bu politika Demirellerin kafasından çıkmamıştır. Uluslararası Para Fonu'nun, Dünya Bankası'nın Türkiye'ye dayattığı bir politikadır. Amerikancı cuntanın emperyalist tekellerin adamı Özal'ı ekonominin başına getirmesi de o nedenle doğaldır. Cunta, işçi sınıfı üstündeki sömürüyü amansızca arttıracak tüm zorbalık yöntemlerine başvuruyor. Yüz binlerce işçi sendikal örgütlerinden yoksun ediliyor.

İşçi sınıfının, halk yığınlarının direnişleri üsteledi. Amerikancı cunta, gelecekte ortaya çıkacak çok daha güçlü bir halk hareketini, toplumsal patlamaları önlemek, düzeni ayakta tutmak amacı da taşıyor. Cunta öncesinde, yığınların savaşında yeni ve önemli çizgiler ortaya çıktı. TKP'nin son Merkez Komitesi Plenumunda öne konan demokrasi güçlerinin eylem birliği yolunda adımlar atıldı. İşçi sınıfı partileri arasında birliğin olanakları genişledi. Komünistlerle CHP sol kanadı ve dinsel inançlara bağlı yığınlar arasında, eylem birliği ortamı olgunlaştı. Kürdistan'daki ulusal gruplarla eylem birliği, birlikte savaşım yolu genişledi. En önemlisi, TKP, ülke ölçüsünde bir güç durumuna yükseldi. Altmışınca kuruluş yılımızda hemen hemen tüm illerde TKP'nin varlığını duyurması iç gericiliği büsbütün korkuttu. 22-25 Temmuz'da yapılan bir milyon işçi ve emekçinin genel grevi, demokrasi savaşını yeni bir düzeye yükseltti. Bu güçlü, dev çıkış, parlamentoda halk düşmanı Demirel hükümetine, karşı bir çoğunluğun ortaya çıkmasında tek etken oldu. Hükümet yıkılma eşiğine geldi. Cuntanın erke el koymasından önce, ülkemizde çok geniş bir demokrasi hareketinin temel taşları döşeniyordu. Militarist klik bu gelişmeyi tankla, topla önlemek için, kendi parlamenter sistemi de içinde tüm özgürlüklere karşı saldırıya geçti.

Kuşkusuz cunta, demokrasi güçlerinin her şeye karşın güçlü bir eylem birliği sağlayamayışından, işçi sınıfının bölünmüşlüğünden, köylülüğün örgütsüzlüğünden, Kürt ve Türk halkının ilerici güçleri arasında tam bir bağlaşmanın gerçekleşmemesinden yararlandı. TKP, öteden beri, ülkemizin bir emperyalist komplo ile karşı karşıya olduğunu açıklamıştır. Partimiz, ardıcıl bir cephe ve eylem birliği politikası izlemiştir. Ulusal demokratik cephenin kurulması üzerinde ayak diremiştir, diriyor.

Soru: Bilen yoldaş, cuntanın başı Evren geçtiğimiz günlerde bir basın toplantısı yaptı. Bu konuda ne diyorsunuz?

Bilen yoldaş: Milli Güvenlik Konseyi adındaki cuntanın başı Evren, son basın toplantısında, bizim görüşlerimizi doğrulamaktan başka hiçbir şey söylememiştir. Bir kez daha cuntanın Amerika ve NATO'ya bağlılığını açıkladı, tekellerin çıkarlarını savundu, işçi sınıfına, emekçilere, demokrasi güçlerine saldırdı.

Generaller, işbaşına geldikleri günden beri, yoğun bir demagoji yapıyorlar. Bir yandan demokrasiyi kökünden yok ediyorlar, öte yandan demokrasiyi kurtarmak için erke el koyduk diyorlar.

Bir yandan, Atatürkçüyüz diye açıklıyorlar, öte yandan Atatürk'ün başında olduğu ulusal kurtuluş savaşıyla elde ettiğimiz bağımsızlığımıza hıyanet ediyorlar. Sonra, cuntacı generaller,

askersel devirmeden Amerika'nın haberi yok derken, ABD dışişleri bakanlığı haberim var diyor.

Evren bir yandan askersel devirmenin kansız gerçekleştiğini söylüyor, öte yandan da terör eylemlerinde Sakarya savaşlarındaki kadar insan öldü diyor. Generalleri, erke kadar tırmandıran CIA'nin, MİT'in, kontra-gerillanın kışkırttığı terör eylemleridir. Evren'in sözlerinden iki gün sonra, cunta üç saat içinde idam cezaları kesmeye başlamıştır.

Cunta, orta katmanları şaşırtmak için "terör sona erdi" diyor. Bu say, onu öne sürenleri vuruyor. Faşist MHP'nin terörüne artık gerçekten gerek kalmadı. Çünkü terör erke geldi.

Cuntacı generaller, yeniden demokrasiye dönüşten dem vuruyorlar. Eğer halk diktaya boyun eğerse, generaller demokrasiye dönecekmiş... Demokrasi, ancak onun düşmanlarına karşı savaşla elde edilebilir. Demokrasiye saldıranları uysallaştırmakla yalnızca onların saldırılarına çanak tutmuş olur.

Soru: Cunta, görünüşe bakılırsa, MSP'ye büyük bir kin duyuyor. Niçin?

Bilen yoldaş: Evrenler, Ersinler, cuntanın tüm paşaları, bilindiği gibi Kıbrıs'a NATO planları doğrultusunda saldırdığı zaman Erbakan başbakan yardımcısıydı. O zaman, generaller Erbakan'ın Atatürk devrimlerine karşı olduğunu görmezlikten geldilerdi. Ama uluslararası koşullar şimdi değişti. Yurdumuzda da dinsel inançlara bağlı yığınlar arasında Amerikan emperyalizmine, İsrail Siyonizm'ine karşı derin bir tepki oluştu. Bu tepki bir ölçüde MSP'ye de yansıdı. Paşaların "irtica" diye saldırıya geçmeleri işte bu nedene dayanıyor.

Soru: Cuntanın geleceği nedir?

Bilen yoldaş: Cunta, her şeyden önce Amerikan emperyalizmine ve Federal Alman emperyalizmine dayanıyor. Bunlardan destek alıyor. Nedir ki, ülkemizdeki askersel devirme, NATO içindeki çelişkileri hızlandırıyor. NATO'nun küçük ülkeleri, askersel diktatörlüğe karşı çıkarırken, NATO başları ABD ve Batı Almanya bu ülkelere yoğun baskılar yapıyor.

Cunta, ülkede tüm çabalarına karşın, burjuva politik partilerinin tümüyle desteğini kazanmamıştır. O, bu partiler içinde kendisine en yakın kesimleri birleştirmeye çabılıyor. Ne ki, bu çabalar cuntayla öteki burjuva politik güçleri arasındaki çelişkileri keskinleştiriyor. Cunta, orta katmanların arasında terörizmin yarattığı paniği sömürüyor. Ama bu da kısa erimlidir. Ağır ekonomik bunalımın yükü bu katmanların omuzlarına biniyor. İşçi sınıfı, emekçiler, cuntanın ağır saldırılarına karşı yeniden güç topluyor ve daha güçlü direnişlere hazırlanıyor.

Cunta, kendi içinde de birlik sağlayamadı. Generaller, ilerdeki hesaplaşmalarının ilk hazırlıklarını yapıyorlar. Askeri Şura orduda 30 Ağustos'tan sonra şimdi ikinci bir tırpan hazırlıyor. Evren'in başta görünmesine karşın, NATO'nun, Amerika'nın has adamlarından Haydar Saltuk'un gerçek gücü elde tuttuğu biliniyor.

Bir olayın üstünde duralım: Türkes, askersel devirmeden sonra, faşistlerin etkin olduğu 28. Tümen'e sığındı. Ancak cuntayla yapılan pazarlık sonucu teslim oldu. Sıkıyönetim komutanları arasında emperyalizmin en gerici, saldırgan kesimlerinin çıkarlarını savunan açık faşist generaler vardır.

Cunta içinde ayrışma şimdiden ortaya çıkıyor. Kuracakları hükümet sorununda ayrılıklar baş gösterdi. Faşist öğeler dizginleri ortaksız kendi ellerinde toplamak istiyorlar.

12 Eylül devirmesiyle militarist klik kendi iç boğuşmalarında yolun ilk yarısını aldı. Ama bu devirme ilk devirme olmayacaktır. Ancak tüm demokrasi güçleri bugünkü cuntayı yıktıkları

gün, militarist kliğin sonu belirsiz serüvenlerine son verilebilir. Cuntanın varlığı, halkımızı, ülkemizi korkunç bir yıkıma götürüyor.

Soru: Bilen yoldaş, bu durumda partimizin, halkımızın önünde duran görev nedir?

Bilen yoldaş: Bugün ivedi görevimiz, cuntayı içte ve dışta yalıtılmak, onun iç yüzünü sergilemek, cuntaya karşı tüm güçleri bir tek cephede birleştirmektir. Bugün Türkiye'nin tüm ekonomik, toplumsal ve politik sorunlarının çözülmesinde baş politik engel Amerikancı, NATO'cu cuntadır.

Koşullar daha da sertleşti. Sınıf savaşı Kordon boyunun düz kaldırılmalarına benzemez. Utku, her türlü dönemde, her türlü koşulda savaşımaya yetenekli sınıfındır. Partinindir. Onun olacaktır. Böyle bir sınıf ve böyle bir parti vardır.

EK III

12 EYLÜL'E KARŞI PB'DEKİ OPORTÜNİSTLERİN PLATFORMU

DEĞERLENDİRMEDE BAZI DÜZELTMELER

1. Cuntanın nitelendirilmesi: Verilerle kanıtlanmayan formüllerden vazgeçilmelidir. Örneğin, “Emperyalistlerin örgütlediği devirme”, “Amerikancı cunta”, “tekellerin getirdiği cunta” vb. Bunların yerine “emperyalizmin devirmeyi desteklediği, cuntanın emperyalizm, NATO ve tekel yanlısı bir politika izlediği” vurgulanmalıdır.

2. Cuntanın MHP'ye karşı tutumu: MHP'ye yönelen tutuklamaların demagoji olduğu yolundaki savlardan vazgeçilmelidir. Çünkü cunta, sonuna kadar tutarlı olmasa da, faşist örgütlere karşı önlem alıyor.

3. Cuntanın MSP'ye karşı tutumu: MSP'yi tek yanlı değerlendirmekten kaçınılmalıdır. MSP yönetiminin laikliğe karşı, şariatçı konumları eleştirilmelidir. Cuntanın şariatçılığa karşı tutumuna karşı çıkmak yanlıştır. Ancak, gerici dinsel görüşlere karşı şiddete başvurulması eleştirilmelidir. Bunlara karşı ideolojik savaş yürütülmelidir. MSP tabanındaki anti-emperyalist eğilimler, dindar çevrelerin potansiyel bağlaşıklık olduğunu gösteriyor. Bu kesimleri ve Kemalistleri, (her ikisinin belli kesimlerini) TKP'nin anti-emperyalist bir platformda birleştirmesi mümkündür. Dinsel gericiliği kıskırtan, emperyalist ve işbirlikçi güçlerin bugün dinsel gericiliğe karşı çıkış adı altında, gerçekte dindar çevrelerdeki anti-emperyalist eğilimlere karşı çıktıkları gösterilmelidir.

4. Cuntanın “sol” terörizme ve Maoculuğa karşı tutumu: Cuntanın bu çevrelere yönelttiği saldırıları, demokrasi güçlerine, ya da Kürt ulusal hareketine karşı saldırılar gibi görmek yanlıştır. Ancak tek tek kişilere şiddet uygulanmasına karşı çıkılmalıdır. Öte yandan “sol” teröristlerle, serüvenci goşist gruplar arasında ayırım yapılmalıdır. Tüm sol güçleri terörist olarak gösteren propagandaya karşı savaşılmalıdır.

5. Kemalizm sorunu: Cuntanın Kemalist olduğunu belirtmesini yalnızca demagoji olarak görmek yanlıştır. Ordu üst yönetimi burjuvazinin bir kesiminin savunduğu içi boşaltılmış bir Kemalizm anlayışına sahiptir. Ordu tabanında ise Kemalizm'in anti-emperyalist gelenekleri şu ya da bu ölçüde yaşamaktadır. Bu tür kesimlerle işbirliğini sağlamak ve cuntayı yalıtılmak için Kemalist ideolojiye ayrımlı bir yaklaşım gerekir.

6. Cuntanın parlamentarizme karşı tutumu: Onun bu tutumunu (geçmiş parlamentoya karşı tutumunu) tek yanlı ele almamak gerekir. Cuntanın geçmiş parlamentonun ve burjuva partilerinin sorunları çözmekte yetersiz olduğu ve bu rejimin yozlaştığı yönündeki savlarına karşı çıkmak yanlıştır. Cuntanın anti-demokratik niteliğini belirleyen, onun işçi sınıfının, halkın demokratik özgürlüklerini yok etmesidir. Buna karşılık, cuntanın burjuva parlamentarizmine karşı tutumunu belirleyici saymak onun amaçladığı otoriter parlamenter rejimi onaylamaya yol açar.

7. Cuntanın Kürt sorununa karşı tutumu: Cuntanın “bölücülük” suçlamasına karşı, emperyalizmin ve egemen sınıfın halklar arasındaki ayrılıklara yol açtığı, TKP'nin özerk Türkiye Kürdistanı, ortak savaş politikasının ise birlikçi bir tutum olduğu açıklanmalı, “Büyük Kürdistan”, “ayrı devlet” hayallerine karşı çıktığı, ancak ulusların kendi yazgılarını belirleme hakkını

savunduğu belirtilmelidir. Kürt halkına karşı yapılan ulusal baskılara ve hayalci görüşleri savunsalar da, değişik Kürt gruplarına yönelen saldırılara karşı savaşılmalıdır.

8. 12 Eylül sonrasında halkımızın baş düşmanları değişmemiştir. Emperyalizm ve işbirlikçi, tekelci burjuvazi... Bunların politik ana temsilcileri AP olmakta devam ediyor. Gelecek otoriter parlamenter rejimin ana politik gücü olmaya hazırlanıyor.

EK IV YENİ ÇAĞ

BİR AÇIKLAMA

Y.N. Rozaliyef'in "*Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri*" ve "*Türkiye'de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi (Burjuvazi ve Proletarya)*" adlı kitaplarında ortaya koyduğu ve çeşitli yazılarında savunduğu tezlerin, özellikle, Sovyet bilginleri arasında, Sovyet basınında uzun boylu tartışılması, karşı tezler ne olursa olsun, bize göre, yazarın daha iyi anlaşılmasına, tezlerinin doğrulanmasına bir hayli yardım etmiştir. Bu bakımdan, Profesör S.M. Kaftaryan'ın "*Milletlerarası Hayat*" (*Mejdunarodnaya Jizn*) dergisinde çıkan "Daha az uydurma şemalar" başlıklı yazısı hiç de faydasız sayılamaz. Profesörün, yazar tarafından ortaya konan konkre⁵ verileri bir tarafa bırakarak, çıkarılan bilimsel sonuçları indi ve peşin hükümlerle çürütmeye çalışması ona bir şey kazandırmamış, ama karşısındakini daha da kuvvetlendirmiştir.

Biz burada Y.N. Rozaliyef'in "Türkiye'deki sosyal-ekonomik süreçlerin incelenmesinde doğru metodoloji" başlıklı yazısına bir şey ekleyecek değiliz, ancak profesör Kaftaryan'ın yazısında bizi doğrudan doğruya ilgilendiren iki noktaya değinmekle yetineceğiz.

1. Y.N. Rozaliyef'in, "Türkiye'de kapitalizmin özelliklerine", özel sermayenin devlet kapitalist sektörüyle karşılıklı etkileşmesi gerçeğine dokunmasının, yerli tekellerin doğuş sürecini göstermesinin, milli burjuvazinin çeşitli tabakalarının menfaatleri arasındaki çelişkileri belirtmesinin, Türkiye'deki sınıflar ve sınıf mücadelesi üzerinde durmasının, S. M. Kaftaryan tarafından yersiz ve Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilere zarar getirecek nitelikte görülmesi anlaşılır bir şey değildir.

Bizce, bugünkü Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve politik hayatının ana çizgilerini bilenlerin, Türkiye egemen çevrelerinin sınıf çehresini tanıyanların, ayrı ayrı sosyal düzenlerdeki devletlerin barış içinde yan yana yaşaması prensibinin ve Sovyetler Birliği'nin dış politikasının ruhunu kavrayanların düşüncesi ve tutumu bu olamaz.

Türk-Sovyet dostluğunun korunması, kuvvetlendirilmesi, Türk-Sovyet ilişkilerinin geliştirilmesi Türkiye Komünist Partisinin öteden beri başlıca mücadele şiarlarından biridir. Bu mücadele şiarı, Türk komünistlerinin tevkif ve hapsedilmeleri ve işkence görmeleri için ne kadar ciddi bir bahane ise, memleketimizdeki ekonomik, sosyal ve politik gelişmelerin bir Sovyet Türkoloğu tarafından objektif ve bilimsel bir şekilde incelenmesi, Türk-Sovyet ilişkilerinde olumsuz bir etken sayılmak için, ancak o kadar ciddi bir bahane olabilir. Biz Türk komünistleri, işçi sınıfının, çeşitli yanları ve yönleri olan mücadelesinin hiçbir şekilden vazgeçemeyiz ve Türkiye gerçeklerini Marksçı-Leninci teorinin ışığı altında inceleyen bilimsel eserlerin, memleketimizin milli ve sosyal kurtuluşuna, ekonomik, politik, kültürel gelişmesine ve bu uğurdaki mücadelelerinde Türk komünistlerine, memleketimizin bütün ilerici güçlerine yardımcı olaca-

⁵ Konkre: Somut – Yayına Hazırlayan.

ğına, Türkiye gerçeklerinin komşularımızca iyi bilinmesinin, iyi komşuluk ve dostluk ilişkilerine ancak olumlu etki yapacağına kesinlikle inanıyoruz.

2. Profesör S. M. Kaftaryan, “*Barış ve Sosyalizm Problemleri*” dergisinde çıkan makalemizin (Halis Okan’la ortak) bir parçasını noksan alarak ve tek taraflı yorumlayarak Y. N. Rozaliyef’e karşı kullanıyor.

Kaydetmeliyim ki, makale, Adalet Partisinin, iktidarı ortaksız ele geçirmeye hazırlandığı, yabancı tekellerin, Türkiye’ye Yardım Konsorsiyumu’nun, yardım için “Devlet İktisadi Teşekkülleri”nin “reorganizasyon”unu şart koştuğu, yabancı sermaye ile sıkı işbirliği halindeki yerli büyük burjuva çevrelerinin “verimli olmadığı”ni ileri sürerek devlet sektörünün ortadan kaldırılması için geniş bir kampanya açtıkları, yabancı sermaye ile menfaatleri bağdaşmayan milli burjuvazinin ve bütün ilerici güçlerin devlet sektörünü savunmak için mücadeleye giriştiği bir zamanda yazılmıştır. Makalede devlet sektörünün, daha çok, olumlu tarafları üzerinde durulmuş, partimizin, “onu halkın gözünden düşürmek isteyenlere karşı mücadeleyi önemli bir ödev” saydığı özellikle belirtilmiştir. Fakat kapitalist devlet sektörünün kuruluş amacı, “burjuvazinin etatizmden, halk yığınlarının zararına olarak, karlarını arttırmak ve politik mevzilerini kuvvetlendirmek için faydalandığı”, “ülkemizde büyük sermaye ile devlet sermayesinin kaynaşma seyrini gittikçe daha açık bir şekil aldığı ve devletin özel sermayenin etkisi altına gittikçe daha çok girdiği” de makalede açıklanmıştır.

Türkiye ekonomisinde devlet sektörü belli alanlarda belli ölçülerde olumlu bir rol oynar ve ileri bir karakter taşır, buna şüphe yok, fakat burjuvazinin politik egemenliği onu özel sermayenin çıkarlarına hizmete mahkûm ediyor.

Mayıs 1968,
Yakub Demir

TÜRKİYE’DE SOSYAL–EKONOMİK SÜREÇLERİN İNCELENMESİNDE DOĞRU METODOLOJİ

Harp sonrası Türkiye’inde toplumun yapısında ve egemenlikte hızlı değişimler oluyor. Bu değişimlerin doğru anlaşılması, memleketin ekonomik ve politik gelişmesinin reel eğilimlerinin açıklanması, ancak Türkiye’nin konkre gerçeklerinin bilimsel, sınıfsal çözümlenmesi temeli üzerinde mümkündür.

Gelişmenin objektif kanunlarının ve Türkiye’nin dış politikası gibi bileşik ve çelişimli belirtelerin çözümlenmesi büyük bir önem taşır. Tamamıyla açıktır ki, mesela, Türkiye kapitalizminin özellikleri anlaşılmadan, özel işletme kapitalizminin rolü, önemi ve onun devlet sektörüyle birbirini etkilemesi açıklanmadan, milli burjuvazinin çeşitli tabakalarının menfaatleri hakkında açık bir fikre sahip olmadan, yerli tekellerin oluşması hesaba katılmadan, bugün Türkiye’nin iç hayatının ve onun dış politikasının hiçbir meselesi doğru anlaşılabilir.

Bundan ötürü, S.M. Kaftaryan’ın “daha az uydurma şemalar” başlıklı mektubunda açıklanan tutumu hayret uyandırıyor. S. M. Kaftaryan, “Türkiye’de her şey V.İ. Lenin’le Atatürk zamanındaki iyi dostluk ilişkileri politikasına dönülmesini ısrarla isterken”, Türkiye burjuva realitesinin bilimsel çözümlenmesinden vazgeçilmesi düşüncesindedir. Ona göre, böyle bir çözümlenme ister istemez “tek taraflı”, “uydurma şemalara”, “şüpheli hükümlere” yol açar. S.M. Kaftaryan, bilimsel çözümlenme yerine, yalnız “Türkiye, onun ekonomisi, politikası ve Sovyet–Türk ilişkileri hakkında tanımlayıcı eserler yayınlanmasını teklif ediyor. “Bu çeşit eserler, Türkiye hayatının bazı çizgileri ve onun dış politikası hakkında tenkidi materyali ihtiva etseler de (altını ben çiziyorum — Y.R.) fayda getirebilir, iki halkın yakınlaşmasına yardım edebilirler.” diyor.

Bize öyle geliyor ki, S.M. Kaftaryan’ın, “Sovyetler Birliği’yle Türkiye arasında iyi komşuluk ilişkilerine dönülmesi” için sosyo–ekonomik problemlerin sınıflı çözümlenmesinden vazgeçme, bunun yerine tenkidi materyaller yayınlama teklifi Sovyet–Türkiye ilişkilerine zarardan başka bir şey getirmez. Türkiye ekonomisinin, onun politikasının ve Sovyet–Türk ilişkilerinin Marksçı–Leninci çözümlenmesi Türkiye realitesinin doğru anlaşılmasının temelidir. Ancak böyle bir çözümlenme ve böyle bir anlayış temeli üzerindedir ki, “Sovyet–Türk ilişkilerinde son zamanlarda görülen iyileşmeyi” sadece “derin bir memnulukla kaydetmek” değil, aynı zamanda bu ilişkilerin kuvvetlenmesi uğrunda aktif olarak ve en önemlisi başarı ile mücadele etmek mümkün olur.

Sovyet hükümetinin şaşmadan ve sonuna kadar direnerek uyguladığı değişik sosyal düzenli devletlerin barış içinde yan yana yaşaması prensibi, Sovyetler Birliği Doğu devletleriyle işbirliğinin gelişmesi, Sovyet bilginlerini sosyal süreçleri çözümlenmekten alıkoymak şöyle dursun, bugünkü kapitalist dünyanın sosyal çelişkilerini ve ayıplarını daha genişliğine, daha derinliğine açıp ortaya koymaya zorlar. “Tek taraflılık”tan söz etmek, ancak reel gerçeklerin sınıfsal çözümlenmesinden kaçınmaya çalışanlar için gereklidir.

Sovyetler Birliği’nin dış politika aksiyonlarının da temelinde (meseleye) derin bir bilimsel yaklaşım yatar. Son zamanlarda Sovyet–Türk ilişkilerinde görülen iyileşme, iyice, bilimsel olarak düşünülmüş, özellikle Türkiye kapitalizminin gelişme özelliklerini, milli burjuvazinin çeşitli tabakalarının menfaatlerini, büyük burjuva sermayesinin emperyalist tekellerle birliğini ve çelişmelerini ve ancak Türk sınıflı toplumunun objektif çözümlenmesi seyrinde ileri sürülebilecek diğer etkenleri göz önüne alan bir politikanın sonucudur.

Dergiye yazılan mektubun yanlış metodolojik hükmü, Türkiye’de sosyal–ekonomik süreçlerin bilimsel olarak incelenmesinden ayrılış, Profesör S.M. Kaftaryan’ı, ister istemez, devlet kapitalizminin rolünün tayininde, ekonominin devlet ve özel sektörlerinin birbirine karşılıklı etkilerinin açıklanmasında, Türk tekel sermayesinin oluşma süreçlerinin ve diğer belirtilerin değerlendirilmesinde yanlışlara sürükledi.

İlkesel bir önem taşıyan meseleler üzerinde kısaca duralım.

1. S.M. Kaftaryan başlıca tenkit konusu olarak, Türkiye’de tekellerin ve tekel sermayesinin oluşması meselesini seçmiştir. Bu bakımdan, onun bu süreci nasıl anladığının, tekellerin doğuşunun sebebini nerede gördüğünün açıklanması ilkesel bir önem taşır.

S.M. Kaftaryan’a göre, tekellerin doğuş sebebi “tekel mali sermayesi”dir. Türkiye’de ise “tekeller, gelişmiş kapitalist memleketlerde olduğu gibi, tekel mali sermayesinin ürünü değildir.”

Bizim fikrimiz başkadır. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, az gelişmiş ülkelerde de tekeller “tekel mali sermayesinin” değil, belli süreçlerin — üretimi ve sermaye konsantrasyon⁶ ve santralizasyonu⁷ süreçlerinin — “ürünüdür”. Marksist politik ekonomi, bu süreçlerin kapitalist toplumun gelişme kanunu olduğunu öğretir. Tekeller işte bu kanun yürürlüğünün “ürünü”dür. “Tekel mali sermayesi” ise, kaynaşmış banka ve sanayi tekelleri sermayesidir.

Tekeller ve tekel sermayesi sadece “gelişmiş ülkelerin” imtiyazı mıdır? Marksist politik ekonomi buna da su götürmez bir cevap verir. Üretim ve sermaye konsantrasyon ve santralizasyonunun ürünü olan tekeller ve tekel sermayesi herhangi bir kapitalist ülkede, bu arada kapitalizmin çoğu zaman gelişmiş kapitalist ülkelerden daha hızla yükseldiği Doğu ülkelerinde de şekillenebilir. Biliyoruz ki, mesela milli tekeller ve tekel sermayesi birçok toplum yaşayışı şekillerinin bulunduğu Mısır (1952 yılına kadar), Hindistan, Pakistan, Türkiye ve diğer bazı memleketlerin ekonomisinde nispeten hızla doğdu ve yerleşti. Bir bütün olarak bu mesele-ye V.İ. Lenin şöyle işaret etmiştir.

“Yarım yüzyıl önce Marks “Kapital”i yazarken, serbest rekabet, ekonomistlerin ezici çoğunluğuna bir “tabiat kanunu” olarak görünüyordu. Beylik bilim, serbest rekabetin üretim konsantrasyonunu doğurduğunu, bu konsantrasyonun belli bir gelişme basamağında tekele yol açtığını, kapitalizmin teorik ve tarihsel çözümlemesini yaparak ispat eden Marks’ın bu eserini genel bir sükûtle öldürmeye yeltendi. Şimdi tekel bir gerçek oldu. Ekonomistler yığınlarla kitap yazarak, tekellerin ayrı ayrı belirtilerini anlatıyor ve hep bir ağızdan ‘Marksizm reddedilmiştir’ diye ilan etmekte devam ediyorlar. Ama bir İngiliz atasözünün dediği gibi, gerçekler inatçı şeylerdir, ister–istememez hesaba katılmaları gerektir. Gerçekler gösteriyor ki, ayrı ayrı kapitalist memleketler arasında, mesela, proteksiyonizm⁸ veya serbest ticaret meselesindeki farklar, ancak tekellerin şeklinde veya onların belirmesi anındaki önemsiz farkları doğurur, üretimin konsantrasyonu ile tekellerin doğuşu ise, genel olarak, kapitalizmin bugünkü gelişme aşamasının genel ve temel kanunudur.”

2. S.M. Kaftaryan, “tarım–endüstri” kapitalist Türkiye’de tekellerin ve tekel sermayesinin doğması imkânsızlığını ispat etmeye kalkıştı. S.M. Kaftaryan’ın, önüne koyduğu amaca uygun

⁶ Konsantrasyon: Yoğunlaşma; Sermayenin organik bileşimi artarak birikmesi.

⁷ Santralizasyon: Merkezileşme; Sermayenin daha az elde toplanması – Yayına Hazırlayan.

⁸ Proteksiyonizm: Korumacılık; Burjuva devletlerin, ‘ülke ekonomisini korumak’ adı altında kendi sermayelerini yabancı sermayenin rekabetine karşı korumak üzere önlem almasını savunan siyaset – Yayına Hazırlayan.

olarak, bu memleketteki üretim ve sermaye konsantrasyon ve santralizasyonu hakkındaki verileri reddedeceğini düşünmek tabii idi. Bu veriler bir sıra eserimde, bu arada “Türkiye’de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi (Burjuvazi ve Proletarya)” adlı kitapta tarafımdan yayınlanmıştır. Fakat S.M. Kaftaryan’ın, Türkiye’de üretim ve sermaye konsantrasyonunun yükseklik derecesini gösteren rakamları, onların doğruluğunu reddedecek güçte olmadığı görüldü. Muarız onlara tamamıyla göz yumma yolunu tuttu. Mektubunda, Türkiye’de tekellerin oluşma sürecini gösteren çıkış tezlerinden bir defa bile söz etmiyor.

Ne kadar garip ki, S.M. Kaftaryan tekellerin doğuş imkânsızlığını devlet sektörünün varlığı düşünceleriyle ispat etmeye kalkışıyor. Sonra devlet sektörünün rolünü yanlış anlaması onu rakam materyallerinin yanlış çözümlemesine götürüyor, muarız Türkiye ekonomisinin reel tablosunu görmesini engelliyor ve netice itibariyle, onu kanaatimizce ciddi yanlışlıklara sürüklüyor.

“Türkiye’de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi (Burjuvazi ve Proletarya)” adlı kitapta devlet kapitalizminin birçok meselelerine ışık tutuluyor. Kitabın yazarı burada aşağıdaki ilkesel hükümlerden hareket etmektedir:

Devlet–kapitalist sektörünün gelişmesi özel teşebbüsün gelişmesiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Türkiye’de devlet ve özel sektörler çok sıkı bir karşılıklı etkileşme halinde bulunuyor ve gelişiyorlar. Devlet sektörüyle özel sektörün ekonomideki sermaye yatırımları oranı nasıl meydana gelirse gelsin, mevcut sosyal–ekonomik düzen sonucu olarak, devleti burjuvazi kontrol ettiği müddetçe ve ettiğine göre, devlet sermayesinin de karakter ve faaliyetini özel sermaye tayin ediyor. Olgular gösteriyor ki, Türkiye’de devlet kuruluşları, her şeyden önce ve başlıca olarak özel sermayenin, milli burjuvazinin menfaatleri gerektirdiği yerde ve gerektirdiği zaman ortaya çıkmış ve faaliyete geçmişlerdir. Türkiye’de tekellerin ve tekel sermayesinin şekillenmesi de devlet–kapitalist tedbirlerle ayrılmaz bir şekilde bağlıdır. Üretim ve sermaye konsantrasyonunun yükselmesi, büyük burjuvazinin pozisyonunun kuvvetlenmesi, büyük ortaklıkların mali güçlerinin artması devletin yardımı ve desteğiyle oluyor. Özellikle bu sonuncu (devletin yardım ve desteği) büyük ekonomik kumpanyalara, üretimde, şu veya bu cins ürünün satışında tekel durumuna girmek imkânı veriyor. Sonra, tekelin yalnız özel kişilere ait ortaklıklar, aksiyonlar şeklinde veya bir kısım aksiyonları devlete ait bir kumpanya şeklinde faaliyette bulunması bu tekelin ekonomik özünü değiştirmez. Bugünkü Türkiye’de devlet ve özel sermayelerin birbirine örölüşü gittikçe daha sıkı ve bileşik bir hal alıyor. Devlet yatırımlarının artışı ve devlet–kapitalist teşebbüsünün gelişmesi hiç de özel yatırımlar zararına, onların azalmasıyla ve özel teşebbüsün kısılmasıyla olmuyor. Kaldı ki, Türkiye ekonomisinde devlet yatırımları, özel teşebbüslerin artışını, büyük sermayenin nüfuzunun genişlemesini, onun ayrı ayrı temsilcilerinin tekele yükselmesini doğuruyor.

“Türkiye’de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi (Burjuvazi ve Proletarya)” kitabının devlet sektörü ve özel teşebbüs meselelerinde ilkesel hükümleri böyledir.

S.M. Kaftaryan bu hükümleri kabul etmiyor. Ona göre, ortada birbirinden sadece tamamıyla ayrı değil, aynı zamanda birbiriyle hiç bağdaşmayan iki süreç vardır: “Türkiye’de gelişmemiş olan mali–sanayi sermayesinin, tekel birliklerinin meydana gelmesi ve daha İkinci Dünya Harbinden önce gelişmiş bulunan devlet–kapitalist kurumlarının ve birliklerinin kurulması (etatizasyon–devletleştirme) süreci”. S.M. Kaftaryan bu “iki süreci” birbirine karşı koyuyor, kitabın yazarını, her ikisi arasındaki farkı görmemekle suçluyor. S.M. Kaftaryan’a göre, devlet sektörünün gelişmesi Türkiye’de tekellerin doğması imkânını ortadan kaldırıyor, çünkü “en büyük sanayi kurumları ve bankalar devlet tarafından kurulmuştur, hazineye aittir.”

Meseleyi kavramayı deneyelim: Tekel birliklerinin meydana gelmesi süreçleri ile devlet-kapitalist kurumları ve birliklerinin kurulması arasında fark var mıdır? Şüphesiz ki vardır. Bu fark tamamıyla açıktır, kolayca anlaşılacak kadar basittir, bunun üzerinde durmayacağız.

Bu tartışma götürmez tezdendir, bu süreçlerin karşılıklı olarak birbirini reddettikleri hükmü çıkarılabilir mi? Bize göre çıkarılamaz, çünkü kapitalist Türkiye’de bu süreçler sıkıca birbirine bağlıdır ve birbirinin varlığını şart kılarlar. Bugün yirmiden çok aksiyoner⁹ yavru-kumpanyayı, birçok şeker pancarı üretici kooperatifini birleştiren, on sekiz şeker fabrikasını kontrol eden ve milyonlarla iş çeviren şeker sanayinde tekelin teşekkülü devletin Sümerbank ve Ziraat Bankası’yla özel İş Bankası’nın sıkı birleşmesiyle oldu. 1963 yılına kadar bu bankaların her biri, “Türkiye şeker fabrikaları şirketi” aksiyonlarının üçte birine sahipti. Sonra, şirketin sermayesi yüz milyon liraya yükseldi. Aksiyonların yüzde ellisi İş Bankası’nın ve onun kontrolü altındaki ortaklıkların ve kumpanyaların elinde toplandı. Bu Türk tekelinin faaliyeti devlet kurumları ve bankalarıyla ve aynı zamanda yabancı firmalar ve kumpanyalarla çok sıkı bir karşılıklı etkileşim halinde gerçekleşmekte devam ediyor. Diğer bir Türk tekel aksiyoner şirketi — Türkiye Petrol Şirketi — hazine dairesi, yarı devlet emekli fonu, devletin olan Sümerbank ve Etibank’la birlikte kurulmuştur. Petrol şirketine, vaktiyle petrol sanayinin en büyük devlet kurumları, devlet-bilimsel araştırma enstitülerinin materyalleri verilmiş, devletin önemli mali yardımı yapılmıştı vb. Böylece, bu şirket örneğinde de görülüyor ki, devlet özel teşebbüsünün gelişmesi, tekel teşkilatının şekillenmesi iki sermayenin en sıkı karşılıklı etkileşimiyle meydana gelmiş, devlet yatırımları ise birbirine örülmüş, birbirine tamamlanmıştır.

Türk özel sermayesinin en büyük kurumu olan İş Bankası’nın kurulması da devletin yardımıyla olmuştur. Vaktiyle, bankanın kuruluş sermayesinin aşağı-yukarı üçte biri devlete aittir. Kurucusu ve yöneticisi Celal Bayar olan İş Bankası, daimi olarak devletin, devlet bankalarının ve devlet kurumlarının desteğinden yararlanmıştı. Özellikle, İkinci Dünya Harbi yıllarında İş Bankası’nın çok önemli destek şekillerinden biri, esaslı rekonstrüksiyon¹⁰ isteyen bankaya ait kömür ocaklarının etatizasyonu(devletleştirilmesi)dir. Bu “etatizasyon süreci”nden İş Bankası önemli kazanç payları elde etti.

Olgular böyledir. Bütün bunlar ve daha birçokları “*Türkiye’de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi (Burjuvazi ve Proletarya)*” adlı kitapta yer almıştır. S.M. Kaftaryan olgulara tamamıyla göz yumuyor. O, devlet sermayesinin rolünü ve önemini her suretle belirtiyor, bundan ötürü de Türkiye’de tekellerin doğması imkânını inkâr ediyor, öbür yandan da özel sermayenin rolünü her suretle küçültmeye çalışıyor. S.M. Kaftaryan, Türk tekellerinin meydana gelmesi tezini çürütmeye çalışarak, devlet kurumlarının büyük sanayi ürünlerinin yüzde kırk ikisini verdiğini öne sürüyor. Diğer taraftan, muarız şöyle bir hesap yapıyor:

“1962 yılında Türkiye’de dört bin yirmi beş büyük sanayi kurumu vardı, bunlardan iki yüz otuzu devlete aittir. Her devlet kurumunda ortalama beş yüz elli kişi, özellerde elli kişi çalışıyordu. Devlet kurumlarının (büyük sanayide) yılda yeni yarattıkları değer on beş milyon lira, özel kurumların ise sekiz yüz bin liradır.”

S.M. Kaftaryan’ın gösterdiği rakamlar, Türkiye’de tekellerin oluşu sürecini ne derece yalanlıyor veya muarızın deyimiyle “bunun varlığından söz etmeyi ne derece yersiz kılıyor?” Bize kalırsa, hiç de böyle olmuyor. Gerçekte, devlet kurumlarının belli ölçüde sanayi ürünü çıkarılması bütün kapitalist memleketler için karakteristiktir. Tekellerin çoktan oluştuğu ve oluşma

⁹ Aksiyoner: Hisse senetli – Yayına Hazırlayan.

¹⁰ Rekonstrüksiyon: Yeniden yapılandırma – Yayına Hazırlayan.

halinde bulunduğu memleketlerde de bu böyledir. S.M. Kaftaryan gibi, “devlet kapitalizmini Türkiye’de kapitalizm gelişmesinin başlıca ve karakteristik özelliği” (sayfa 141) sanmak en azından saflıktır.

Meseleyi biraz başka şekilde koyalım. Belki, muarız, üretimin yüzde kırk ikisini meydana getiren kömür, kâğıt, elektrik sanayi alanlarının devlet tarafından kontrol edildiğine dayanarak, üretimin yüzde elli sekizini veren şeker, imalat, petrol ve diğer sanayi alanlarında tekellerin oluşması süreci hakkındaki verileri çürütmeyi umuyor. Böyle bir “kanıt”ın da temelsizliği açıktır. Benzeri usullerin, “ayrı ayrı şeylerin” mekanik olarak birbirine karıştırılması usulünün bilimde adı tamamıyla bellidir.

Belki, Türkiye’de tekellerin oluşması tezi, S.M. Kaftaryan’ın devlet kurumlarında ve özel kurumlarda çalışanların ortalama sayısı ve yeni kurulmuş değerler tutarı hakkındaki verilerini çürütüyor. Bu veriler de Türk tekellerinin varlığını hiçbir surette reddedemez. Kaldı ki, bu çeşit hesaplamalar bilime aykırıdır. Mesele şurada ki, Türk istatistiklerinin göz önünde tuttuğu kurumlar arasında zanaat, el sanayi işletmeleri de, fabrikalar ve santraller de vardır. İki yüz otuz devlet kurumu başlıca olarak fabrikalar ve santrallerdir. Üç bin sekiz yüz özel kurum arasından ancak üç yüzü fabrikadır, geri kalan üç bin beş yüz özel işletme küçük üretim veya el sanayi işletmeleridir. Şu halde, S.M. Kaftaryan’ın her devlet kurumunda ve özel kurumda çalışanların “ortalama” sayısı hakkındaki hesapları, her iki sektörün her kurumunda “yeniden meydana getirilmiş değer” “ortalama” verilen, ancak onun (S.M. Kaftaryan’ın) Türk burjuva istatistiklerinden kritik bir gözle faydalanmadığını gösterir. Kendiliğinden anlaşılır ki, S.M. Kaftaryan’ın böyle garip bir şekilde elde ederek ileri sürdüğü rakamlar tartışmadaki pozisyonunu hiç de sağlamlaştırılmaz.

Devlet sektörünün rolünü çizerken onun önemini her suretle büyütme çalışan S.M. Kaftaryan, özel sermayeyi çözümlemede bunun tersini yayıyor.

S.M. Kaftaryan kitabın yazarını, özel İş Bankası’nın pozisyonunu çözümlemeyi “Türk banka alanındaki gerçek durumdan kopmuş” olarak yapmakla suçlandırıyor ve bütün Türkiye bankalarının ödenmiş sermayesini İş Bankası’nın sermayesiyle kıyaslamayı deniyor. İş Bankası sermayesinin bankaların ödenmiş sermayelerinin yüzde 1’ini teşkil ettiğini hesap eden S.M. Kaftaryan Türkiye’de tekellerin doğmasına imkân görmediğini belirtiyor. Gerçekte, her hangi bir bankanın ödenmiş sermayesinin bütün bankaların sermayesiyle kıyaslanması manasız bir iştir ve boşuna zaman harcamaktır. Reel durum ve bankaların rolü, ancak özel bankalarla devlet bankalarının banka aktiflerinin konsantrasyon dereceleri meydana çıkarılmakla görülebilir.

Aynı suretle, S.M. Kaftaryan’ın, İş Bankası’nın sanayi yatırımlarını izafi ağırlığı hesaplarını “yatırımların genel hacmi” ile kıyaslamasını, İş Bankası’nın faaliyet alanının başlıca olarak dolayım olduğu hakkındaki görüşlerinin, Yakındoğu ülkelerine cam ihracı hakkındaki beyanının, desantralizasyonu hatırlatmasının da vb. Türkiye’de tekellerin teşekkülü süreciyle pratikte bir ilişkisi yoktur.

Böylece, devlet sektörünün ve tekellerin gelişme süreçlerini birbirinden ayırmaya ve birbirine karşı koymaya kalkışan S.M. Kaftaryan’la oydaşamaz. Türkiye’de her iki süreç yalnız aynı zamanda geçmiyor, birbirine sıkıca bağlı olarak, birbirini karşılıklı etkileyerek geçiyor. Kaldı ki, “Türkiye’de sınıflar ve sınıf mücadelesi (burjuvazi ve proletarya)” adlı kitapta belirtildiği gibi, bu memlekette tekellerin gelişmesini, devletin büyük sermayeye yardımı, geniş desteği, büyük sermayenin devlet sektörüne, devlet kapitalist kurumlarına dayanma imkânları doğurmuştur.

3. S.M. Kaftaryan, Türkiye’nin kapitalist olmayan gelişme yoluna geçmesi imkânı meselesinde de açıkça yanlış bir yol tutmuştur. Diyor ki: “Türkiye artık kapitalist yol üzerinde gelişiyor; hangi kapitalist olmayan gelişme yolundan söz edilebilir?”

Hemen söyleyelim ki, kapitalist olmayan gelişme yoluna geçiş meselesi, memleketin kapitalist gelişme yolu üzerinde bulunup bulunmamasına hiç de bağlı değildir. Asya ve Afrika ülkelerinde anti-kapitalist dönüşümler kapitalizmin her hangi bir gelişme basamağında mümkündür. Pratikte, bu mesela, vaktiyle büyük sermaye üst tabakasının, Türkiye’de olduğu gibi tekele yükseldiği Birleşik Arap Cumhuriyeti’nde görülmüştü.

Sonra, Türkiye’nin kapitalist olmayan gelişme yoluna geçişi meselesi, S.M. Kaftaryan’ın yanlış olarak yazdığı gibi, Y.N. Rozaliyef tarafından değil, Türk toplumunun ilerici çevreleri, bazı partiler ve sosyal kuruluşlar tarafından ortaya atılmıştır. TKP, Türkiye’nin kapitalist olmayan gelişme yoluna geçmesini mümkün görüyor, emekçileri ve memleketin geleceğini aziz bilen herkesi böyle bir yola geçiş uğrunda mücadele için birleşmeğe çağırıyor

Yazar “Türkiye’de sınıflar ve sınıf mücadelesi (burjuvazi ve proletarya)” adlı kitabında, sadece, Türkiye’de, büyük sermaye temsilcilerinin politik egemenliği şartları içinde, ileri dönüşümlerin bileşikliğini, zorluğunu göstermek amacını güdüyor.

4. Toprak meselesinde S.M. Kaftaryan’ın tutumuyla oyaşlamaz. Muarız, Türkiye’de toprağın millileştirilmesini tamamiyle imkânsız görüyor, “bunun geniş köylü tabakalarını ürkütüp, devrimden, ileri gelişmeden uzaklaştıracağını” söylüyor. Biz burada Türkiye’de toprak meselesinin çözüm yolunu bütün ayrıntılarıyla göz önüne almayı görev edinmiyoruz, buna hakkımız da yoktur. Bununla birlikte, bize öyle geliyor ki, toprağın millileştirilmesi toprak dönüşümlerini, emekçi köylüler yararına olarak daha kesin ve köklü bir şekilde gerçekleştirme imkânını verir. Ve tabiidir ki, bu onu (köylülüğü) “ileri bir gelişmeden” ürkütüp uzaklaştırmaz.

5. Nihayet, S.M. Kaftaryan’ın mektubundaki birçok fikirler, okuyucuya, onun yazarının peşin hükümcülüğünü görmek imkânını verir.

Evvla S.M. Kaftaryan, “Burjuvazi ve Proletarya” alt başlığını taşıyan eleştirdiği kitabın adını tahrif etmiştir. Bu herhalde, “köylü meselesini” çözümleniyor, “köylü kaynaşmalarından” söz etmiyor diye kitabın yazarına fazladan bir kabahat yüklemek için kendisine lazımdı.

Sonra, S.M. Kaftaryan, yazarın “Türkiye’de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi” adlı kitabında “Türkiye’de büyük (!) tekel sermayesinin egemenliği meselesine” veya başka bir deyimle “Türkiye’de mali-tekel sermayesinin egemenliğine” fazla yer verdiğini açıklıyor. Böyle bir açıklamada bulunmakla, S.M. Kaftaryan, gerçeğe karşı açıkça günah işliyor. Oysa “Türkiye’de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi (Burjuvazi ve Proletarya)” adlı kitapta S.M. Kaftaryan’ın tezine benzer bir şey yoktur ve olamaz; çünkü bu ilkel, uydurma ve skolâstik bir görüştür. S.M. Kaftaryan, süreçleri, onların nihai sonucuyla karıştırmış ve bu sonucu daha “inandırıcı bir eleştirme” için kitapta görmek istediğini bir gerçek gibi göstermiştir. Bu çeşit peşin hükümlerin eleştirmede yeri olmaması gerektir.

Şu da var ki, Türkiye’de kapitalizmin gelişmesi meselelerinde fikir değiş-tokuşundan söz ederken, S.M. Kaftaryan yalnız Türkiye’de tekellerin doğuşu hükümlerinin tenkit edildiği makaleleri hatırlatıyor. Söz konusu olan B.M. Danzig’in ve J.Alibekov’un bildirimleridir. Bu bildirimler açıkça tek tarafılık niteliği taşıyordu. Yazarları ise “ekonomice geri kalmış” Türkiye’de tekel sermayesinin oluşunu inkar etmekle beraber, Türk realitesinin pozitif izahını yapamadılar. Oysa Türkiye’de kapitalizmin gelişmesi meselesi üstüne başka yayınlar da vardır. Basında A.D. Jelyakov’un, Y.A. Petrosyan’ın eleştirmeleri, Yakub Demir’in makalesi çıktı; Türkiye’de tekel sermayesinin şekillenmesi görüşü “Mali Sermaye Bugün” tartışması sırasında destek gör-

dü (*Barış ve Sosyalizm Problemleri* Dergisi — 1964, sayı 12, s. 73–74). Ortada “Yine Türkiye’de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri Üstüne” başlıklı polemik makale de vardır (*Asya ve Afrika Halkları* Dergisi — 1964, s.3). Asya ve Afrika ülkelerinde devlet kapitalizminin gelişmesi üstüne bazı ilkesel fikirler “Milletlerarası Hayat” dergisi sayfalarında özel bir makale ile tarafımdan açıklanmıştır (1963, s.2). S.M. Kaftaryan, belli nedenlerle mektubunda bu eserleri hatırlatmıyor.

Nihayet, devlet sektörünün gelişmesini özel sermayenin gelişmesiyle bağısız göstermeye kalkışan S.M. Kaftaryan, kendi pozisyonunu Türkiye Komünist Partisi Birinci Sekreteri Yakub Demir’de destek arayarak kuvvetlendirmeyi umuyor; onun, ekonomik ve politik bağımsızlığın kuvvetlendirilmesinde devlet sektörünün öneminden söz edilen makalesinin fikrini kendi sözleriyle, kendine göre naklediyor. S.M. Kaftaryan “*Barış ve Sosyalizm Problemleri*” dergisini haşiye yaparak, “Türkiye Komünist Partisi bu sektörün önemini küçültmek isteyenlere karşı mücadeleyi bir ödev sayıyor” diye yazıyor.

S.M. Kaftaryan, Yakub Demir’in tezini kabaca tahrif etmiştir. Türkiye Komünist Partisi Birinci Sekreteri şöyle yazıyordu: Türkiye’de devlet sektörü “ortadan kaldırılmak tehlikesiyle yüz yüzedir. İdareci çevreler devlet sektörünün verimli olmadığını ileri sürerek açıkça özel sektörü destekliyorlar. Ülkemizde büyük özel sermayenin devlet sermayesiyle kaynaşması süreci gittikçe daha açık bir şekil alıyor, devlet büyük sermayenin nüfuzu altına gittikçe daha çok düşüyor...” Bütün bunlardan sonra, Yakub Demir, Türkiye’de devlet sektörünü “küçümseyen”lerden değil (biz kaydedelim ki, Türkiye’de devlet sektörünü küçümsemek de “büyütmek” gibi tamamıyla faydasızdır, ne bilginlere, ne sosyal faaliyet adamlarına yaraşır bir iştir), “onu halkın gözünden düşürmek isteyenler”den, yani onu verimsiz, ağır bir yük vs. gibi gösterenlerden söz etmektedir.

Böylece, S.M. Kaftaryan kendi temelsiz görüşlerini Türkiye Komünist Partisi Birinci Sekreterine maletmeye kalkışıyor. Bu bir profesöre yakışır usul değildir.

Söz, Yakub Demir’in ve Halis Okan’ın “Barış ve Sosyalizm Problemleri” dergisindeki makalesine gelmişken, bu yazının bir noktasını hatırlatmak isteriz. Burada deniliyor ki: “Türkiye’de kapitalizmin gelişmesine paralel olarak tedrici bir üretim ve sermaye konsantrasyonu süreci, büyük sermaye birliklerinin, kendine özgü Türk tekellerinin meydana çıktığı görülmektedir. Bu çeşit birleşmelere örnek olarak İş Bankası gösterilebilir... Küçük bir büyük burjuva tabakası, emekçi yığınlarını amansız bir şekilde sömürmektedir. Bu tabaka, aynı zamanda, küçük ve orta burjuvazinin de çıkarlarını baltalıyor. Memlekette yabancı tekelleri sermayeye sıkıca bağlı büyük burjuvazi ile küçük ve orta halli milli burjuvazinin geniş tabakaları arasında keskin çelişmeler olduğu bugün tereddütsüz söylenebilir. Büyük burjuvazi yeniliklere, reformlara karşıdır; milli demokratik cephenin isteklerini hiçbir zaman kabul etmez. Ülkemizin bütün ilerici güçlerinin bugün ödevi, bu burjuvazinin halk aleyhtarı, emperyalist niteliğini açıklamak, ona karşı savaşımdır.”

Buna eklemek gerek ki, Türkiye Komünist Partisi’nin basın organı “*Yeni Çağ*” dergisinde (1967, s.3) TKP Birinci Sekreteri Yakub Demir’in, “*Türkiye’de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi (Burjuvazi ve Proletarya)*” adlı kitabım üstünde geniş bir eleştirmesi yayınlanmıştır. Yakub Demir yoldaş, bu eleştirmesinde Türkiye’de tekellerin doğması ve tekel sermayesinin şekillenmesi hakkındaki hükümlerin Türkiye işçi ve komünist hareketi için önemini özellikle belirtiyor.

Son olarak işaret etmeliyim ki, bazı yazarların, bence yanlış olan kavrayışları ve Türkiye ekonomisi hakkındaki bozuk görüşleri basın yoluyla bana kabul ettirme çabaları bir başarı sağlayamaz. Profesör S.M. Kaftaryan'ın bana karşı kurumlu ve sınırlı tonu, ancak muarızın Türkiye'de tekellerin şekillenmesi tezini reddetme güçsüzlüğünü, düşüncelerinin metodolojik bakımından çaresizliğini, Türkiye realitesini bilmediğini belirtir.

Y.N. Rozaliyev